

TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SÜRYANİLERİN SOSYO-KÜLTÜREL DURUMLARININ MEDYA ÜZERİNDEN ANALİZİ

Gözde Yılmaz¹

Herkesin, düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne hakkı vardır. Bu hak, din ya da inancını değiştirme özgürlüğünü ve din ya da inancın tek başına ya da topluca ve açık veya özel olarak öğretme, uygulama, ibadet ve gözetim yoluyla açıklama özgürlüğünü içerir.

(İnsan hakları evrensel bildirgesi madde 18)

ÖZET

Birkaç bin yıldır Anadolu topraklarında yaşayan Süryanilerin sosyo-kültürel durumlarının incelenmesi, etnik ve dini azınlıklar üzerine yapılan çalışmalar adına gereklilik arz etmektedir. Bu çalışmanın önemi, Türkiye'de yaşayan Süryanilerin son 10 yıllık sosyo-kültürel durumlarını, yılların perspektifinde medya haber kanalları yoluyla incelemesi; gerek Türkiye'de, gerek ise yurt dışındaki ülkelerde yaşanan gelişmelerin takip edilerek konuya geniş bir açıdan bakılabilmesini sağlamasıdır. Çalışmanın amacı, Türkiye'de yaşayan Süryanilerin sosyo-kültürel durumlarının 10 yıllık analizini yapıp analiz sonuçlarını değerlendirerek, mevcut sorunları tarihsel bir perspektifte ortaya koymak ve çözüm önerileri sunmaktır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme ve betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde ise, betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmada, Türkiye'de Süryaniler ile ilgili düzenlemeler yapılırken, Lozan Antlaşması'nda ve uluslararası insan hakları belgelerinde var olan kriterlere uyum sağlanmadığı gibi sonuçlara ulaşılmış; araştırma bulgularına yönelik ise, var olan ve oluşturulacak politikaların, Agonistik politika ve toplumsal faydacılık anlayışından hareketle çözümlenmesi gerektiği şeklinde öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Süryaniler, Azınlıklar, Sosyo-Kültürel, Medya

GİRİŞ

Türkiye'de kamuoyu (ve aydınlar), birkaç bin yıldır bu topraklarda yaşayan Süryanilerin adını 30 yıl öncesine kadar pek duymamıştır. Süryanilerin, yaklaşık olarak 1920'li yıllarda başlayan ve 1980'li yıllarda yoğunlaşan Türkiye'den göçü, gazetelerin iç sayfalarında küçük haberler olarak yer almış, sonrasında toplu göçlerin yaşanmasıyla artan haberlerle kamuoyu, Süryanileri böylelikle tanımaya başlamıştır (Bilge 2001, 7). Süryanilerin o dönemde yaşadıkları acı ve sıkıntıları yazan iki-üç gazeteci dışında, bu cemaatin neden topraklarını terk edip sürgüne gittikleriyle ilgilenilmemiştir. Günümüzde Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde artan etnisite temelli çalışmalarda, kaybolmaya yüz tutmuş kültürler üzerine daha çok eğilmeye başlanmış ve böylece konu medyada daha etkili bir şekilde yer almaya başlamıştır. Anadolu topraklarında yaşayan, bu toprakları dinleri, dilleri ve renkleri kültürleri ile zengin kılan Süryani halkının toplumdaki yeri, üzerinde az konuşulan fakat ağırlığını o kültüre ait olanlarda hissettiren bir olgudur. Zaman içerisinde Türkiye'de ve diğer ülkelerde yaşayan Süryaniler, ulus-kimlik ve iltica sorunlarını çözmek amacıyla çeşitli faaliyetler düzenlemişler, halkı bilinçlendirmek adına kurslar açıp seminerler vermişler, demokratik kitle örgütleri olarak yapılanmaya gitmişlerdir. Süryani toplumunun içerisinde bulunduğu sosyo-kültürel durumun yıllar süzgecinde araştırılması ve bu bağlamda konuya geniş bir perspektiften bakılarak çözüm önerileri sunulması, bu çalışmanın temel amacını oluşturmaktadır. Süryani toplumunun içerisinde bulunduğu sosyo-kültürel durumun araştırılması aşamasına geçmeden önce, Süryani halkının tarihine kısaca ışık tutmak, çalışmayı bir temele oturtmak bakımından önem teşkil etmektedir.

Süryani isminin anlamı ve kökeni hakkında birçok yazar tarafından değişik görüşler ileri sürülmüştür. Bunların bazıları bir iddia veya bir teoriden ileri gidememiştir. Bunun sebebi Süryani

¹ Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Uzmanı.

tarihinin çok eskiye dayanması ve bununla ilgili belgelerin az olmasıdır. Süryani adının Pers kralı Sirus (Cyrus)'tan (Keyhüsrev) geldiği belirtilir. Sirus, Babil'i fethederek Yahudileri kurtarmış ve Yahudiye'ye (Kudüs) dönmelerine izin vermiştir. Babil tutsaklığından Kudüs'e dönen Yahudiler, Sirus'a duydukları minnettarlıktan dolayı kendilerini "Surin" olarak tanıtmışlardır (Sonyel 2001, 3). Süryani isminin kökeni hakkındaki diğer bir görüş, Asurluların ülkesinde Yunanlılar tarafından sözcüğün sonuna bir "y" harfi eklenerek "Asurya" denildiği; zamanla sözcüğün başında bulunan "a" harfinin düşerek, "Surya" biçimini almıştır (Çelik 1997, 2). Süryani isminin "Suriyeliler" anlamına geldiği kabul edilerek ortaya konulan görüşe göre de Suriye sözcüğünün, Lübnan'ın Sur şehrinden türediği ve daha sonra bu ismin Yunanlılar tarafından tüm sahil bölgesi için kullanıldığı, burada yaşayan halka da Süryani lakabının verildiğidir. Diğer bir görüş ise Suriye adının, Hz İbrahim'in sülalesinden gelen Dadanoğlu Asur ya da Asurin'den türediği, Süryani isminin de "Suriye" kelimesinden geldiğidir.

"Süryani" kelimesi bugün, çeşitli ırklara bağlı olmalarına rağmen bir Hıristiyan mezhebi ve kilise yandaşlarının adı olarak kullanılmaktadır. Süryani tabirinin yanı sıra günümüzde "Süryani Kadim" tabiri de kullanılmaktadır. Bu tabir, 1845 yılında ortaya çıkmıştır. 1782'de bir patriklik seçiminde çıkan ihtilaf neticesinde Mihayel Carve liderliğindeki bir grubun Roma Katolik Kilisesine bağlanması ve bu grubun Osmanlı Hükümeti tarafından kabul edilmesi sonucunda, geleneksel Antakya Patrikliğine bağlı kalanlar kendilerini Katoliklerden ayırt etmek için "Kadim Süryaniler" ismini almışlardır. Günümüzde bazı batılı eserlerde "Doğu ve Batı Süryanileri" tabirine rastlanır. "Doğu Süryanileri" tabiri ile kökenleri "Urfa Kilisesi"ne dayanan ve Asur soyundan gelen Nasturiler, "Batı Süryanileri" tabiri ile de tarihi "Antakya Kilisesi"ne dayanan ve Arami soyundan gelen Süryaniler kastedilmektedir (Koluman 2002, 379). Türkiye'deki Süryaniler, dini karakter yapıları itibarıyla üç grupta görülmektedirler. Birinci gruptakiler "Süryani Kadim Cemaati"dir. Ülkemizdeki Süryani kadim cemaatinin patriklik merkezi Şam'daki "Antakya Süryani Ortodoks Patrikliği"dir. "Süryani Ortodoks Cemaati" tabiri "Süryani Kadim Cemaati" tabiri ile aynı grubu ifade etmektedir. Metropolitler, İstanbul, Tur Abdin ve Mardin Metropolitliği'dir. İstanbul Metropolitliği'nin merkezi İstanbul olup, İstanbul ve Ankara bölgelerini kapsar. İstanbul metropolitliğinin uhdesinde, aynı zamanda patrik vekilliği de vardır. Tur Abdin Metropolitliği'nin merkezi Midyat olup, Tur Abdin, İdil, ve Nusaybin'le köylerini kapsamaktadır. Mardin Metropolitliği'nin merkezi Mardin'dir ve Diyarbakır, Adıyaman, Malatya ve Elazığ bölgelerini kapsamaktadır. İkinci gruptakiler "Süryani Katolik Cemaati"dir. Ülkemizde bulunan Süryani Katolik cemaatini sayısı fazla değildir. Katolik Süryani patrikliği Beyrut'ta bulunmaktadır. Süryani Katolikler M.S. 451 Kadıköy konsilindeki kararlara bağlıdır. Ayrılık tarihi XVIII. yüzyıldır. Süryani Kadim Cemaati, Süryani Katolikleri 1843'te resmen tanımışlardır. Bugün İstanbul'da Süryani Katolik patrikliği vekilliği vardır. Üçüncü gruptakiler "Süryani Protestan Cemaati"dir. Anadolu'daki Süryani cemaatin bir kısmı 1852'den itibaren Protestanlığa girmişlerdir. Bugün Türkiye'de az sayıda Süryani Protestan bulunmaktadır (Küçük 2008, 20).

Süryanilerin diline bakıldığında, bu dilin en eski dünya dillerinden biri olan Süryanice olduğu görülür. Kökeninin çok eskilere dayandığını gösteren ilk kanıt, Tevrat'ın birinci kitabı olan Tekvin'in 31:47 bölümünün milattan önce 1750'de bu dille yazılmış olmasıdır (Altınışık 2004, 10). Süryanice, Sami dilleri ailesindedir (İris 2003, 65). Sami dilleri, doğu ve batı olmak üzere iki ana gruba ayrılır. Doğu grubunda Akkadça yer alır. Batı grubu ise kuzey ve güney kollarına ayrılır. Güney kolunda Güney Arapçası, Kuzey Arapçası ve Habeşçe, kuzey kolunda da Kenanca ve Aramice yer alır (Tanrıverdi 2005, 1). Sami dillerinden bugün hala mevcut olan yalnızca Arap dilidir. Diğer Sami ırktan olanların nesilleri hemen hemen tamamen Araplaşmıştır. Diğer Sami dillerinden en çok bilinenler ise İbrani ve Süryani dilleridir (Albayrak 2003, 91). Süryanice Urfa ve komşu bölgelerde, Hıristiyanlığı kabul ettikten sonra "Süryaniler" adıyla bilinen halkın dilidir. Süryanilerin günlük hayatta konuştukları dile Turoyo adı verilmektedir. Konuşulan bu dil ile yazılı kaynaklarında kullanılan Süryanice birbirinden oldukça farklıdır (Şimşek 2003, 37). Milattan önce II. yüzyıl ile milattan sonra III. yüzyıllar arasında ipek yolu üzerinde önemli bir ticaret merkezi olan Urfa'nın II. yüzyıldan itibaren Hıristiyanlığın önemli bir merkezi haline gelmesiyle önem kazanan Süryanice, çok geçmeden Hıristiyanlık dünyası için Yunancadan sonra en önemli dil konumunu kazanmış ve zamanla bölgenin bilim, kültür ve edebiyat dili haline gelmiştir (Soysü 1992, 3). Nitekim bugün İngiltere ve

Alman üniversitelerinde okutulan Süryanice dersinin, eğitim dökümlerinde yer alan üç önemli amacı vardır. Birincisi, Arapça ve İbranice dillerinin kökeninin bilinmesini sağlamak; ikincisi, Süryani dilinin Yunan ve İslam felsefesi arasında geçişini sağlayan bir dil olduğunun bilinmesi; üçüncüsü ise bugün elimizde Süryanice çevirisi bulunan ama orijinali kaybolmuş bazı Yunan filozoflarının eserlerinin öğrenilmesini sağlamaktır (Doru 2007, 161). Nitekim yapılan araştırmalar, Süryanilerin felsefe ve çeviri geleneklerinin ileriliğini, edebiyata, tıba, eğitim bilimlerine ve diğer bilimsel uğraşlara verdikleri önemi ve değerli katkıları ortaya koymaktadır (İris 2003, 28). Süryanilerin Mezopotamya'da İran baskısından evvel elliye aşkın okulunun bulunduğu; bu okullarda Süryanice, Yunanca, tıp, fen bilimleri ve felsefe bölümünde de Aristoteles okutulduğu bilinmektedir (Kolman 2002, 125).

Süryanilerin esas yerleşim alanları Mezopotamya, Anadolu ve Suriye bölgesidir. Demografik olarak Süryaniler sürekli kan kaybetmişlerdir. Bugün anayurtlarında yaşayan Süryani sayısında büyük bir azalış görülmektedir. Anadolu topraklarında yaşanan savaşlar, gayrimüslim olmak dolayısıyla uğranılan şiddet, Lozan Antlaşması nedeniyle gelen statü belirsizliği, etnik kimliğin dönüştürülmesine yönelik baskılar, ekonomik yaptırımlar ve dezavantajlı maddi konum, sosyal ilişkiler ile uluslararası ilişkilerin iç politikaya yansımaları, anayasa ile uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan hak ve özgürlüklerin fiilen kullanılamaması, devlet kurumlarında Süryanilere gösterilen hoşgörüsüz davranışlar, 1980'lerde yoğunlaşarak günümüzde de devam eden bölgedeki çatışma ortamı Kuzey Irak'taki güvenliğin yokluğu gibi etmenler, bölgede yaşayan Süryanilerin başta İstanbul olmak üzere, Türkiye'nin muhtelif şehirlerine ve Amerika, İsviçre, Almanya, Fransa, Hollanda, Brezilya, Hindistan gibi ülkelere göç etmelerine sebep olmuştur (Aydın 2005, 722). Süryaniler, günümüzde yaklaşık olarak beş milyon olduğu tahmin edilen nüfuslarıyla Türkiye, Suriye, Irak, Lübnan, Ürdün, İsrail ve Hindistan'da yaşamaktadırlar (Tezokur 2005, 311). Süryaniler Türkiye'de yoğun olarak İstanbul'da, Mardin il merkezinde, ilçelerinde ve köylerinde yaşamaktadırlar. Bunun yanı sıra Diyarbakır, Hatay, Elazığ ve Adıyaman'da Süryani kiliseleri ile birlikte birkaç aile bulunmaktadır (Beğdaş 1996, 80). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nden göç edenlerin büyük bir bölümü (30 bin) İstanbul'dadır. Bugün dört bine yakını Güneydoğu, 30 bin kadarı İstanbul'da olmak üzere toplam Türkiye genelindeki nüfusları 35 bin civarındadır (Tezokur 2005, 302). Süryanilerin yoğun olarak yaşadığı Tur Abdin (Mardin ve civarı) bölgesi, Süryanilerin tarihinde önemli bir yerde olmakla beraber, günümüzde farklı etnik ve dinsel temele sahip toplulukları bünyesinde barındırmaktadır. Bu topluluklar, kendi aralarında ekonomik ve toplumsal örgütlenmeleri açısından da farklı özelliklere sahiptirler. Bölgedeki nüfusun çoğunluğunu Müslümanlar oluşturmakla birlikte, burada yaşayan Süryaniler, Hıristiyan dinine mensuptur. Ancak onlar da kendi içinde çeşitli mezheplere ayrılırlar. Büyük çoğunluğu Ortodoks mezhebine bağlı olmakla beraber, Keldani, Katolik ve Protestan mezheplerine bağlı olan Süryaniler de vardır. Müslüman ve Hıristiyan topluluklarının dışında, bölgede küçük bir Yezidi topluluğu da bulunmaktadır (Bilge 2001, 104).

Yaşanan göçler, "kentsel" ekonomi üzerine temellenen bireysel ilişkiler, aile birliklerinin ve kültürel mirasların "bir arada tutuculuk" işlevlerini kaçınılmaz olarak bozmuştur. Örneğin İstanbul'a yerleşen Süryanilerin bu kozmopolit kentte yeniden ve hem de bu kez çok daha rafine bir biçimde, çoğu kez sınıfsal kökenlerine uygun olarak yapılandıkları söylenebilmektedir. Kapitalist ekonomik sistem ve onunla ilişkileri, Süryanilerin yaşadıkları geleneksel değerler sistemini hızla çözüp ayrıştırmıştır. Gabriel Rabo'nun araştırmasına göre bütün bu göçler, Süryani tarihinde Süryanilerin ilk yurtlarındaki varlıklarını tehdit edici faktörlerle kıyaslandığında, 20. yüzyılın sonlarında karşımıza çıkan ve büyük bir Süryani kitlesini içeren göç kadar vahim değildir. Nitekim Süryanilerin dörtte üçünden fazlası, 1975 ile 1995 arasında Tur Abdin'den ve Türkiye'nin diğer bölgelerinden batıya göç etmişlerdir (Öztemiz 2012, 74).

Türkiye'de yaşayan Süryani toplumunun yaşadığı sorunların kaynağını, azınlık statüsündeki belirsizlik oluşturmaktadır. Azınlık; farklı bir dinsel, etnik veya dilsel kimliğe sahip olan, bu kimliği muhafaza etmek isteyen, toplum içerisindeki diğer gruplardan sayıca daha küçük olan ve hakim konumda bulunmayan bir grup olarak ifade edilebilmektedir (Kaya 2013, 6). Azınlıklar, bir devlet otoritesi altında yaşayan, aralarında din, dil, ırk farkı bulunan, özel anlaşmalarla verilen haklardan yararlanan gruplardır (Deri 2009, 25). Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu resmi olarak tüm dünyaya

duyuran 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Antlaşması'nda, her ne kadar belirli azınlık grupları hak sahibi olarak tanımlansa ve sadece "Müslüman olmayan azınlıklar" dan söz edilse de, uygulamada sadece Ermeniler, Rumlar ve Museviler bu haklardan yararlandırılmış; diğer dini azınlıklar antlaşmanın sağladığı korumanın dışında bırakılmıştır. Örneğin Osmanlı İmparatorluğu döneminde Süryaniler ve Keldaniler gibi toplulukların kurup yönettiği okullar, Cumhuriyet döneminde kapatılmıştır. 1924-1925 eğitim-öğretim yılında dahi ülkede 138 azınlık okulu varken, 2011-2012 eğitim öğretim yılında bu sayı 22'ye düşmüştür. Lozan Antlaşması ile ilgili olarak Süryaniler, Müslüman olmayan Türk vatandaşları azınlık olarak kabul edildiği için adeta otomatik olarak azınlık statüsüne tabi tutulduklarını, oysa tek isteklerinin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları arasında bir ayırım yapılmaması ve Müslüman vatandaşlara tanınan hakların onlara da tanınması olduğunu; Lozan Antlaşması'nda azınlıkları koruyan maddelerin yalnız aile hukuku ve din hürriyeti ile sınırlı olmayıp azınlık olarak tanımlananların, tüm vatandaşlık haklarından yararlandırılmalarının karar altına alındığını ifade etmişlerdir. Ayrıca Süryaniler, Lozan Antlaşması'nın üzerinden 92 yıl geçmiş olduğu ve 92 yılın ardından ne dünyanın o günkü dünya ne de Türkiye'nin o günkü Türkiye olmadığını, 21. yüzyılın sonunda küreselleşen dünyada en çok konuşulan dillerin sayısının 10'u geçmeyeceği, devlet vatandaşlığı yerine dünya vatandaşlığı kavramının geleceğini tahmin ettiklerini; Lozan Antlaşması'ndan sonra imzalanan uluslararası antlaşmalar ve bunlara ek olarak Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın konuyla ilgili maddeleri sonucunda, Lozan Antlaşması'nın azınlıkları koruyan maddelerinin aşıldığı ve uygulamada hukuki bir fonksiyonunun kalmadığı ifade edilmiştir (Tahincioğlu 2011, 327).

Günümüzde hem yurt içi hem de yurt dışı akademik çevrelerinde, etnik kimlikler üzerine yürütülen sosyo-kültürel çalışmalarda artmış bulunmaktadır. Kültürel değerlere sahip çıkma anlayışının yanında, antropoloji ve etnografi gibi bilim dallarının da önem kazanması, bu artışın gerekçeleri arasında yer alabilir niteliktedir. Burada bahsedilen sosyo-kültürel yapı kavramının kültür boyutu, hem daha önceki davranışların sonraki kuşaklara aktarımını sağlayan, hem de sosyo-kültürel yapının bireyci-bütüncül olmasını belirleyen, önemi göz ardı edilemez bir boyuttur. Bunun için kültür kavramına kısaca değinmenin gerekliliği ortadadır. Meriç (1998, 87) kültürün, Avrupalı olduğu için yabancı bir kelime; buna paralel olarak her ülkede ayrı bir görünüm kazanan belirli belirsiz bir kavram olduğunu ifade etmiştir. Kültür, toplum hayatının ilişkileri içinde, gerek belli bir ferdin tasarımıyla meydana gelen, gerek belirli bir ferdin tasarımına bağlanamayacağı için toplumdaki etkileşimlerin ortak ürünü sayılan her türlü oluşum ve eserdir (Özakpınar 1999, 12). Ozankaya (1984, 114) kültür öğelerinin kuralsal düzen, eylem düzeni ve simgeler düzeni olmak üzere üç boyutlu olduğunu belirtmiştir. Buna göre simgesel düzenin, diğer kültür öğelerine ışık tuttuğu ve onları yönlendirdiği düşünülebilir. Bu değersel çerçeve, kuralsal düzenin uygun olarak düzenlenmesini sağlar. Bu ise kültür öğelerinin, eylem düzeninde değerler, semboller, göstergeler ve davranış kuralları ile oluşturulan çerçeveye uygun olmasını sağlamaktadır. Kültürün sosyalizasyon sürecinde bireye aktardıkları, sadece diğer kuşaklara aktarılması bakımından zamanla sınırlı değil, aynı zamanda sosyalizasyon sürecinde aktarılan kültür öğeleri; birlik, topluluk, küme ve toplumda yaşayan insanlarca yaratılıp ortaklaşa paylaşıldıkları için özel anlamda toplumsallık, genel anlamda ise sosyallik içerirler (Güvenç 1994, 102). Sorokin, sosyo-kültürel yapıyı yüzeysel olarak incelemek yerine, ilkece birbirinden ayrı olacak şekilde sosyal ve kültürel olarak ele almıştır. Kültürel gerçekliğin içeriğinde anlamlar, değerler ve kuralları nesnelleştiren bio-fiziksel araçlar varken; sosyal gerçekliğin içeriğinde anlam, değer ve kuralları yaratan, işleyen ve anlamlı etkileşim etkinliklerinde kullanan bilinçli kişiler ve gruplar vardır (Kızılcılık 1991, 30). Kültürel sistem ve sosyal sistemin birbirlerinden farklılıkları, birincisine oranla ikincinin aktif aktörler tarafından oluşturulmasıdır. Sosyal gerçeklikte insanın doğa ile etkileşimi daha ağır basmasına karşın; kültürel gerçeklikte tinsel, soyut ve dışsallaşmış özellikler ağır basmaktadır. Diğer bir deyişle kültürel gerçeklik daha çok toplumları yönlendirmede bir ölçüt olmasına karşın; sosyal gerçeklik, bu kültürel alanın aktif olarak hayata geçirildiği ortamdır.

Yapılan literatür taramasında, Türkiye topraklarında yaşayan Süryanilerin, günümüzde içerisinde buldukları sosyo-kültürel durumları hakkında ne yazık ki tatmin edici çalışmalara rastlanamamış, yapılan çalışmaların birbirini tekrar niteliği taşıdığı saptanmıştır. Bilge (2001)' nin Geçmişten Günümüze Süryaniler", Beğdaş (1996)' ın "Anadolu'nun Solan Rengi Süryaniler", Altınışık

(2004)'ın "5500 Yılın Tanıkları Süryaniler", İris (2003)'in "Bütün Yönleriyle Süryaniler", Koluman (2002)'in "Orta Doğu'da Süryanilik", Atman (1997)'in "Asurlar Süryaniler", Tahincioğlu (2011)'nin "Tarihleri Kültürleri ve İnançlarıyla 5500 Yıldır Bu Topraklarda Yaşayan Süryaniler", Courtois (2011)'in "Süryaniler", Öztemiz (2012)'in "Süryaniler" ve Doru (2007)'nin "Doğu'dan Batı'ya Köprü: Süryaniler. Felsefe ve Çeviri Geleneği" adlı kitapları ve Küçük (2008)'ün "Mardin ve Çevresinde Süryaniler" adlı yüksek lisans tezi, Erollu ve Sarıca (2012)'nen "Midyat Süryanilerinin Düğün Gelenekleri", Albaysak (2014)'in "Günümüz Orta Doğu Coğrafyası'nda Süryaniler", Yağcı (2008)'nen "Süryanilerin Dünü Bugünü, I. Dünya Savaşında Süryaniler", Özkan, Polat ve Soylu (2012)'nin "Yurt Dışından Geri Dönen Süryanilerde Sosyo-Kültürel Değişim (Midyat Örneği)" adlı makaleler, Süryani tarihi, geleneği, savaşlar, göç gibi belirli temalar üzerine yoğunlaşmışlar, yıllar itibari ile oluşan sosyo-kültürel sorunları saptamaktan ve gündeme ışık tutmaktan uzak kalmışlardır. Bu durum, sorunlara çözüm üretme sürecinde, kavramlardan öteye gidilememesi gibi bir sonuç üretmiştir. Bu çalışmanın önemi, Türkiye'de yaşayan Süryanilerin son 10 yıllık sosyo-kültürel durumlarını, yılların perspektifinde medya haber kanalları yoluyla incelemesi; gerek Türkiye'de, gerek ise yurt dışındaki ülkelerde yaşanan gelişmelerin takip edilerek konuya geniş bir açıdan bakılabildiğini sağlamasıdır. Çalışmanın amacı, Türkiye'de yaşayan Süryanilerin sosyo-kültürel durumlarının 10 yıllık analizini yapıp analiz sonuçlarını değerlendirerek, mevcut sorunları tarihsel bir perspektifte ortaya koymak ve çözüm önerileri sunmaktır.

YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme ve betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır. Doküman analizi yöntemi, araştırmanın amacına uygun kaynaklara ulaşmada ve elde edilecek verilerin tespit edilmesinde kullanılmaktadır (Çepni 2000, 210). Doküman analizi, çalışılacak konular ile ilgili olarak yazılı ve basılı belgelerin incelenmesini gerektirir (Yıldırım ve Şimşek 2006, 10). Araştırma verilerinin analizinde ise, betimsel analiz yönteminden yararlanılmıştır. Betimsel analiz yönteminde; elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır; bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmak için ise veriler mantıklı ve anlaşılır biçimde betimlenip çözümlenerek, neden-sonuç ilişkileri yoluyla sonuçlara ulaşılır. Araştırmada kullanılan dokümanlara, son 10 yıl (2006-2015) baz alınarak internet ve gazete haber arşivlerinden ulaşılmış, haberler alandan araştırmacılar ile birlikte incelenerek özgünlüğü kontrol edilmiş, güvenilirlik ve geçerliliği sağlanmıştır. Ayrıca dokümanlar anlaşılabilir analiz edilmiş ve yıllar bazında, Türkiye'de yaşayan Süryanilerin sosyo-kültürel durumlarını yansıtabilecek haberler kronolojik bir düzlemde kayda geçirilmiştir. Ardından ise analiz edilen bulguların çözümlenmesine gidilmiştir.

Türkiye'de yaşayan Süryanilerin son 10 yıllık sosyo-kültürel durumlarının analizini yapmak için; "*Son 10 Yılda Süryanilerin Sosyo-Kültürel Durumları Hakkında Türkiye Medyasında Yer Alan Haberler Nelerdir?*" ve "*Türkiye'de Yaşayan Süryanilerin Sosyo-Kültürel Durumları Son 10 Yılda Nasıl Şekillenmiştir?*" şeklinde oluşturulan iki alt probleme cevap aranmıştır. Çalışmada buna bağlı olarak iki ayrı yol izlenmiştir. Birinci alt probleme cevap vermek üzere, Süryaniler hakkında geniş kapsamlı haber arşivine sahip olan Süryaniler Haber Sitesi, son 10 yılı içerecek şekilde taranmış ve bulgular kayıt altına alınmıştır. Süryani Haber Sitesi'nin misyonu, Anadolu'nun zengin mozaiği içerisinde kendine has çizgisi olan Süryani kültürünün ve Süryani renginin solmaması için bir iletişim köprüsü kurmak şeklinde tanımlanmıştır. Son 10 yılı içerecek şekilde haber taraması yapıp bulgular kayıt altına alınırken, Süryaniler Haber Sitesi'nin haberleri aktardığı kaynaklara da ulaşılmış, alandan araştırmacılarla birlikte haberlerin doğruluk payı kontrol edilerek geçerlilik ve güvenilirlik sağlanmıştır. Bu çalışmada, Süryaniler Haber Sitesi'nde mevcut olan haberlerin alındığı başka kaynaklar varsa bunlar parantez içerisinde gösterilmiş, haberin alındığı tarih açık bir şekilde belirtilmiştir. Eğer yayınlanan haberler, Süryaniler Haber Sitesi'nin kendi ulaştığı haber ise, parantez içerisinde "Süryaniler Haber Sitesi" olarak yer verilmiştir. Kaynak kirliliğine yol açmamak adına, kaynakların internet adresleri dipnotlarda belirtilmemiş, sadece haberlerin Süryaniler Haber Sitesi haber arşivinden toplandığı burada belirtilerek, haberlerin yayımlandığı gün, ay ve yıl parantez içerisinde belirtilmiştir. Bu kayıta bir örnek vermek gerekirse, Süryaniler Haber Sitesi haber

arşivlerinde yer alan ve Dicle Haber Ajansı'ndan alınıp 3 Nisan 2015 tarihinde; Mardin'in Midyat İlçesinde Anadolu Arap Birliği Hareketi Derneği'nin kapatılmasının ardından, Mardin Süryani Birliği Derneği'nin de, isminde geçen "birlik" ile tüzüğünde yer alan "Eş Başkanlık" kavramlarının kanuna aykırı olduğu gerekçesiyle feshedildiğine yönelik yayınlanan haber, "(Dicle Haber Ajansı, 3 Nisan 2015)" şeklinde kaynak gösterilip, araştırmada veri olarak kullanılmıştır. İkinci alt probleme cevap vermek üzere ise, son 10 yıllık haberlerin yıllar perspektifinde yorumlamasına gidilmiş, sosyo-kültürel açıdan cevap niteliği taşıyan sorunların çözümlerine yönelik atılan adımlar ve sorun oluşturan unsurlar çözümlenmiştir. Bu stratejinin önemi, yayınlanan haberlerin çözümlenmesi yoluyla, zaman içerisinde oluşan sosyo-kültürel tablonun parçalarını okuyabilmeyi sağlamasıdır.

BULGULAR

Bu bölümde her bir alt probleme cevaplar verebilmek adına, alt problemler bazında bir başlıklandırmaya gidilmiştir.

A. Son 10 Yılda Süryanilerin Sosyo-Kültürel Durumları Hakkında Türkiye Medyasında Yer Alan Haberler Nelerdir?

1. 2006 Yılına Ait Bulgular

Uluslararası ilişkilerdeki dini dinamiklerin, Türkiye'de yaşayan dini azınlıkların gündelik yaşamlarına etki ettiği görülmektedir. Nitekim Midyat'ta, Danimarka ve batı basınında yayınlanan karikatürler için düzenlenen protesto gösterisinin, Süryani vatandaşları tedirgin ettiği bildirilmiştir. Yapılan protesto gösterisi sonrasında, Süryani vatandaşların işyerlerine saldırı olacağı yönündeki haberler, Süryanilerin rahatsızlığına sebep olmuştur (Haber Flash Sitesi, 11 Şubat 2006). Zaman içerisinde tarihi eserlerin korunamaması veya farklı amaçlara hizmet edecek şekilde dönüştürülmesi durumu, Süryaniler açısından sorun teşkil etmiştir. İskenderun'da porno film oynatılan sinemanın eski bir Süryani kilisesi olduğu anlaşılınca, Süryaniler tarafından tepki gösterilmiştir (Savaş Karşıtları Haber Sitesi, 17 Mart 2006). Bu süreçte İstanbul'da ikamet eden ve kültürel değerlerini yaşatmaya çalışan Süryaniler, baharın gelişini (Akitu), düzenledikleri bir etkinlikte kutlamışlardır. İlk defa İstanbul'da kutlanan Bahar Bayramı etkinliği, İsveç'te yayın yapan Suroyo Tv yoluyla dünyanın dört bir tarafında yaşayan Süryaniler tarafından canlı olarak yayınlanmış, böylece dünyanın dört bir tarafında yaşayan Süryaniler tarafından izlenebilmiştir. Etkinlik boyunca Süryanice, Türkçe, Arapça ve Kürtçe şarkılar söylenmiş, Süryani kültürünün uluslararası tanınırlığını sağlamaya yönelik girişimlerin artması gerektiği, böylelikle yok olmaya yüz tutmuş Süryani kültürünün tüm dünya tarafından tanınması yollarının açılacağı gündeme getirilmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 3 Nisan 2006). Ayrıca Hıristiyan dünyasının en büyük bayramı olarak kabul edilen; İsa Mesih'in son yemeğini, ölümünü, insanlar için kendini feda edişini ve üç gün sonra dirilişini simgeleyen Paskalya (Dakyomto) Bayramı, Tur Abdin'de ayinlerle kutlanmıştır. Mor Gabriel Manastırı'nda kalan Tur Abdin Metropoliti Timotheos Samuel Aktaş, yayınladığı bayram mesajında; yapılan bu ayinde Türkiye ve dünya barışı için dua ettiklerini, dünyanın hiçbir yerinde artık güven ve huzurun kalmadığını dile getirmiş, bu durumun tersine dönmesi gerektiğini vurgulamıştır (Midyat Habur Gazetesi, 24 Nisan 2006). Uluslararası konjonktürde yaşanan gerilimlerin insan faktörünü ikinci plana atması sorunsalının, Süryaniler açısından da geçerliliğini koruduğu görülmektedir. Nitekim bu tarihte Almanya, çeşitli nedenlerle Türkiye'den Almanya'ya giden ve iltica talebinde bulunan Süryanileri sınır dışı etmeye başlamıştır. Bölgedeki çatışma ortamı gerekçesiyle 11 yıl önce Almanya'ya iltica ettiklerini belirten Süryani bir vatandaş; huzur ve güven sağlanınca geri dönüleceğine dair bir sözleşme imzalandığını, buna dayanarak sınır dışı edildiklerini ifade etmiştir (Radikal Gazetesi, 22 Ağustos 2006).

Birbirini ötekileştirme ve asimile etmeye yönelik nefret söylemleri ve bunlarla bağlantılı davranışların, Anadolu topraklarında yaşayan Süryanileri de etkilediği saptanmıştır. Midyat'ın Işıklar Mahallesi'ndeki bir Süryani ailesinin evine, kimliği belirsiz kişilerce bomba atıldığı; 25 yıl önce Almanya'ya gitmek zorunda kalan, yaz tatillerini geçirmek için Midyat'a gelen ailenin, geri dönüşlerinin hoş karşılanmadığı belirtilmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 1 Eylül 2006). Bu dönemde Süryani vatandaşların ekonomik refahını arttırmaya ve haklarını gündeme taşımaya yönelik kimi gelişmeler olduğu tespit edilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi, İnsan Hakları İnceleme Komisyonu

başkan ve üyeleri, Midyat'taki Süryani vatandaşların mülkiyet sorunlarıyla ilgili incelemelerde bulunmuştur. Bu incelemelerin amacı, bölgede yaşayan ve Avrupa'ya göç etmek durumunda kalmış Süryani toplumunun mülkiyet haklarının ellerinden alınması olarak belirtilmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 13 Ekim 2006). Toplumda farklı olmanın getirdiği olumsuz sonuçların, bir etnik ve dini azınlık olan Süryanilerin topluma entegre olamaması durumunu beraberinde getirdiği görülmektedir. Nitekim bu tarihte Süryanilere, vatanlarına dönmeleri çağrısı yapılsa da, mülklerin korucular tarafından ele geçirildiği ve Süryanilerin hak taleplerinin tehdit unsuru oluşturduğu ifade edilmiştir (Hürriyet Gazetesi, 4 Eylül 2006). Olumsuz koşulların tedaviline yönelik kimi adımlar, sivil toplum örgütleri kapsamında atılmaya çalışılmıştır. Midyat Süryani Kültür Derneği, "*Sivil toplum ve sivil toplum örgütleri*" başlığı altında seminer düzenlemiştir. Zamanın dernek başkanı Murat Aslan, Süryani kültürünün korunması, geliştirilmesi ve buna dönük alt yapının oluşturulması amacıyla yürütülen projenin, çok kültürlü yaşam hedefine katkı sağlayacağını belirtmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 28 Kasım 2006).

2. 2007 Yılına Ait Bulgular

2007 yılında da, Süryanilere yönelik nefret içeren davranış kalıplarının kullanılmaya devam ettiği görülmüştür. Zamanın Midyat Süryani Kiliseleri Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Yusuf Türker'in evinin bulunduğu bahçeye el bombası atılmıştır (Mardin DHA, 19 Mart 2007). Yaşanan sosyal çöküntüleri tamir edebilmek adına bu dönemde, Avrupa Birliği'nin de katkılarıyla, Ulaşılabilir Yaşam Derneği ve Avrupa Süryaniler Birliği tarafından eşitlik, tolerans ve barışın geliştirilebilmesi çerçevesinde, "*I.Uluslararası Süryani Sempozyumu*" nun düzenlendiği bildirilmiştir. Bu sempozyumda Süryanilerin, Lozan Antlaşması doğrultusunda gayrimüslimlere tanınan yasal haklardan yararlandırılmadıkları ve bu durumu çözümlenecek bir anayasa maddesinin oluşturulması, Türkiye'nin kültürel değerine katkı sağlayan Süryani kültürünün dilini, örf ve adetlerini korumaya ve geliştirmeye yönelik adımlar atılması gerektiği, gerek iş imkanları gerekse dini yaptırımlarının üzerlerindeki negatif örtünün kaldırılmasının elzem olduğu ortaya konulmuştur. Sempozyum, anayurtları olan bölgede gerek 1914-15 yıllarındaki tehcir ile gerekse de 1980'ler ve 1990'lardaki çatışmalı ortamlar nedeniyle sürekli göç etmiş Süryanilerin sorunlarının çözümü açısından bir ilk olarak nitelendirilmiştir (Evrensel Gazetesi, 1 Nisan 2007). Bu sürecin devamında İçişleri Bakanlığı, gayrimüslimlere yönelik saldırıların arttığını belirterek valiliklere; "Gayrimüslim vatandaşları koruyun" genelgesi göndermiştir. Bakanlığın, Hrant Dink cinayeti, Malatya'daki üç misyonerin öldürülmesi ve papazlara yönelik saldırılar üzerine, risk altındaki gayrimüslimlerin korunması için Valilikleri yeni bir genelge ile uyarmasına rağmen azınlıkların tedirginlikleri devam etmiştir (Radikal Gazetesi, 2 Temmuz 2007).

Bu dönemde Midyat Süryani Kültür Derneği, Ulaşılabilir Yaşam Derneği, İstanbul Mezopotamya Kültür ve Dayanışma Derneği ile İstanbul Bilgi Üniversitesi Göç Araştırmaları Merkezi tarafından iki yıl boyunca ortaklaşa yürütülen "GAP Bölgesi Kültürel Mirası Geliştirme Programı" çalışmaları sonucunda; Süryanice dil kursu, halıcılık ve gümüş işlem kurslarının yanı sıra kültür merkezi oluşturulup, kütüphane kurulmuş ve Süryanilerle sözlü tarih çalışması yapılmıştır. Bu çalışmalar, Anadolu kültür bileşenleri içerisinde Süryani kültürünün sosyo-ekonomik ve kültürel açıdan incelenmesi ve buna yönelik kültürel altyapının oluşturulmasına yönelik proje dahilinde gerçekleştirilmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 23 Temmuz 2007). Aynı zamanda Azınlıkların Hukuksal durumu, azınlık temsilcilerinin katılımı ile İstanbul Bilgi Üniversitesi'nde dile getirilmiş, Almanya'dan davetli Dr. Arndt Künnecke, Avrupa Birliği ile Türkiye'de azınlık kavramlarının farklılıklarına değinmiştir. Türkiye'de azınlık tanımının 24 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması'na göre belirlendiği ve bunun dinsel farklılık temeline dayandığını, bu durumun ise Osmanlı İmparatorluğu'ndaki millet sistemi geleneği ile bağlantılı olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda azınlıklardan bahsedilmediği ve azınlıklar ile ilgili uluslararası antlaşmalara Türkiye'nin birtakım çekincelerle imza attığı, Süryanilerin gayrimüslim olmalarına rağmen azınlık haklarından yararlandırılmadıkları belirtilmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 4 Eylül 2007).

Kültürel değerlerin yok olması sorunsalının, Süryani halkı için büyük bir tehlike oluşturduğu saptanmıştır. Bu yılda, Süryanice dili ile ilgili yapılan ilk belgesel film olan "*Yarına Bir Harf*" filminde, dünyanın yaşayan en eski 3 dilinden biri olarak yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan,

yazılı edebiyata sahip 78 dil arasında sayılan Süryanice dili ve el yazıcılığı anlatılmıştır. Belgesel filmi gösteriminden sonra konuşan zamanın İstanbul Süryani Kadim Metropolitisi Mor Filüksinos Yusuf Çetin, Süryanilerin 21. yüzyılda dünyaya dağıldığını, milattan önce medeniyete, kültüre, dillere; milattan sonra da Hıristiyanlığa ve Müslümanlık doğduktan sonra da Müslümanlığa katkıda bulunulduğunu ifade etmiştir. İlk asırlarda Süryanilerin ilim ve bilim öğreten üniversite düzeyinde okulları ve ilahiyat fakülteleri olduğunu söyleyen Çetin, 21. yüzyılda oldukları halde ilkokullarının bile bulunmadığını belirtmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 26 Eylül 2007). Tarihi eserlerin zorunluluk gereği dönüştürülmesi durumu, sosyo-kültürel açıdan ortaya çıkan sorunlardan bir diğerini oluşturmaktadır. Nitekim Elazığ'da 19. yüzyılda yapılan, bir süre de un fabrikası olarak kullanılan atıl durumdaki Süryani Kilisesi tarihi binasının, tarih dokusu bozulmadan hastane olarak düzenleneceği bildirilmiştir (Haber Ayrıntı Sitesi, 13 Kasım 2007). Nusaybin İlçesine bağlı Harabele (Üçyol) sakinleri, yetkililerden sorunlarına ilgi gösterilmesini beklemişlerdir. 1700 yıllık tarihiyle yerli ve yabancı turistlerin yoğun olarak ziyaret ettikleri Mor Melke Manastırı yolunun yapılmaması, köy sakinlerinin tepkisini çekmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 19 Kasım 2007). Bu dönemde dini inanç üzerinde gerçekleştirilen kimi baskı ve yıldırma politikalarıyla karşılaşmıştır. Zamanın Süryani Tur Abdin Mor Gabriel Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı Kuryakos Ergün, Mardin'in Midyat İlçesinden kaçırılan rahip Daniel Savcı'nın, Batman'da serbest bırakıldığını ifade etmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 30 Kasım 2007). Tur Abdin bölgesinde yaşanan çatışmalar nedeniyle köylerini boşaltıp Avrupa'ya göç eden Süryanilere ait tarihi manastır ve kiiseler, define avcılarının hedefi haline gelmiştir. Süryanilerin kaybolmaya yüz tutmuş kültürel değerlerinin araştırılması, korunması ve gelecek kuşaklara aktarılması amacıyla yürütülen taşınmaz kültür envanteri projeleri çalışmaları sırasında, manastır ve kiliselerin define avcıları ve tarihi eser kaçakçıları tarafından talan edildiği belgelenmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 13 Aralık 2007). Türkiye'de 1936 Beynamesi uygulamasıyla çoğu azınlık mülküne, devlet tarafından haksız yere el konulduğu belirtilmiştir. Osmanlı Dönemi'nde varlıkları kabul edilmesine, Lozan Antlaşması'nda azınlık statüsü verilmelerine ve Tapu Kanunu'nun 3. maddesinde adları geçmesine rağmen, yasalar önünde tanınmayan Katolik ve Süryani cemaatlerine ait malların birçoğunun, tüzel kişilik olmadığı ileri sürülerek işgal edildiği bildirilmiştir (Bianet Haber Sitesi, 16 Aralık 2007).

3. 2008 Yılına Ait Bulgular

Bu yılda öne çıkan haberlerin, kültürel değerlerin korunması ile bağlantılı olduğu ve kültürel aşınmaya dikkat çekildiği görülmüştür. Nitekim zamanın Mezopotamya Kültür ve Dayanışma Derneği başkanı Zarakolu, Türkiye'deki üniversitelerde hala Süryani dili ve edebiyatı üzerine bir kürsü bulunmadığını ifade etmiştir (Bianet Haber Sitesi, 28 Şubat 2008). Midyat İlçesine bağlı Bakısyan (Alagöz) köyünde yaşayan Süryaniler, yönetmenliği Maltepe Üniversitesi Öğretim Görevlisi Hakan Aytekin tarafından yapılan ve Süryanicenin yarına kalma savaşını konu alan "Yarına Bir Harf" başlıklı belgesel filminin Tur Abdin gösteriminde bir araya gelmişlerdir. Aytekin; Türkiye'de yaşayan Süryanilerin ancak yüzde 5'inin Süryanice ile yazıp okuyabildiğini, insanlarda bu dilin kaybına yönelik bir farkındalık yaratmak gerektiğini ifade etmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 18 Mart 2008). Telkari, taş işçiliği ve şarap üretimi gibi alanlarda büyük hünere sahip oldukları bilinen Süryanilerin bu değerlerinin, göçle birlikte zamanla yok olduğu belirtilmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 31 Mart 2008). Bu dönemde de, kişilere veya cemaatlere yönelik nefret içeren hareketlerin varlığını sürdürdüğü görülmüştür. Midyat'ta yaşayan ve Kasım 2007'de fidyeciler tarafından kaçırılan Midyat Süryani rahiplerinden Edip Daniel Savcı, kaldığı yerden devam edeceğini, dinler arasında diyalog kurmanın elzem olduğunu vurgulamıştır (Midyat Habur Gazetesi, 7 Nisan 2008).

Ayrıca bu süreçte, Süryani toplumu arasındaki kültürel bağları güçlendirmek adına bazı politik adımların atıldığı saptanmıştır. Mardin'de yaşayan Süryanilerin, Türkiye ve Suriye sınırındaki her iki ülke illerinin Valilikleri tarafından imzalanan protokol sayesinde, dini bayramlarda Müslümanlar gibi Suriye'deki akrabalarıyla yatılı olarak görüşebilecekleri ifade edilmiştir (İhlas Haber Ajansı, 29 Nisan 2008). Bir etnik ve dini azınlık olmanın beraberinde getirdiği dezavantajlar, zaman zaman kitlesel eylemlere neden olmuştur. İsveç'te yaşayan Süryaniler, 25 Mayıs 2008 Pazar günü, Stockholm'de bir miting düzenlemişler, Süryanilere baskı yapıldığı iddiası ile Suriye ve Irak'ı protesto etmişlerdir (Sondakika Haber Sitesi, 27 Mayıs 2008). Anadolu topraklarında var olan kültürel değerlerin tahribatı,

2008 yılında da devam etmiştir. Şırnak'ın İdil İlçesinde bulunan ve milattan sonra 620 yıllarından kalma olduğu söylenen harabe halindeki Başak Köyü Süryani Manastırı'nın, onarılmayı beklemekte olduğu bildirilmiştir (İhlas Haber Ajansı, 16 Haziran 2008). Elazığ'ın eski yerleşim yeri Harput'ta bulunan Meryem Ana Kilisesi ve kiliseye ait hamamın, Harput Koruma Amaçlı İmar Planı ve Kentsel Tasarım Projesi içine alınmadığı öne sürülmüştür (Elazığ Haber Sitesi, 19 Haziran 2008). Yaşanan sorunlara dikkat çekmek isteyen zamanın Metropolitisi Filüksinos Yusuf Çetin, dualarının ve temennilerinin; savaşın durması, ülkenin birlik ve beraberliğinin yanı sıra, Türkiye'nin AB'ye girmesi ve güçlenmesi olduğunu dile getirmiş, ibadet için yeni kiliselere ihtiyaç duyulduğunu ve bu durumun izne tabi olduğundan zorluklar yaşandığını, farklı cemaatlerin kiliselerini kullanmak durumunda kaldıklarını ifade etmiştir (Adıyaman Güncel Haber Sitesi, 30 Haziran 2008). Kültürel değerlerin ekonomik yönden getirdiği katkıları, gerçek hayat problemlerinin çözümünde kullanmak adına Midyat İlçesinde Süryani yatırımcıların, "Shilluh" markası adı altında organik şarap üretim tesisi kuracakları ve zamanın Mardin Valisi Mehmet Kılıçlar'ın, bölgede girişimci Süryani yatırımcılara yönelik şarap içilmesinin haram olduğu yönünde bir duruş olsa bile, bölgenin ekonomik yönden kalkınmasını teşvik edecek olması dolayısıyla destek olacağı bildirilmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 12 Ağustos 2008).

Mardin'in Midyat İlçesi'ne bağlı 3 köy muhtarı, Süryani Mor Gabriel (Deyrulumur) Manastırı'nın kendi köy sınırlarını ihlal ettiği ve ormanlık alanı işgal ettiği gerekçesi ile suç duyurusunda bulunmuştur. Deyrulumur Manastırı Vakfı Başkanı Kuryakos Ergün konuşmasında, Süryani kökenli Türk vatandaşı olanlara karşı bir ötekileştirme aracı olarak din faktörünün kullanıldığını vurgulamıştır (Midyat Habur Gazetesi, 29 Ağustos 2008). Bu dönemde, uğradığı silahlı saldırı sonucu hayatını kaybeden Agos Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni ve BirGün yazarı, Hrant Dink'in doğum gününde "Türkiye'de Azınlık Olmak" paneli düzenlemiştir. Yazar Faruk Kahraman, Türkiye'de 20 binin üzerinde Süryani yaşadığını, fakat kendi okullarının olmadığını belirtmiş; İstanbul'da yaşayan Süryanilerin sadece yüzde otuzunun kendi dilini konuşabilirken, sadece tek bir tapulu kiliseye sahip olduklarına dikkat çekmiştir (BirGün Gazetesi, 8 Eylül 2008). Kültürel değerlere sahip çıkılmaması ve sonuç olarak yıkım ve kayıplarla karşılaşılması, Anadolu topraklarında yaşayan Süryanileri tehdit eden unsurların başında gelmektedir. Nitekim bu dönemde Batman yöresindeki Süryani kilise ve manastırlarının yok olmanın eşiğinde oldukları; çoğu tarihi kilise ve manastırın samanlık ve ahıra dönüştüğü; tarihi yapıtların taşlarının, köy evleri ile hayvan barınaklarında kullanıldığı belirtilmiştir (Batman Çağdaş Gazetesi, 7 Aralık 2008). Bu süreçte yaşanan Mor Gabriel sorunu, yurt içi ve yurt dışı basınında büyük bir yankı uyandırmıştır. Mardin'in Midyat İlçesi'nde Süryaniler ile Müslüman köylüler arasındaki mahkemelik olan arazi anlaşmazlığı ile ilgili Almanya Başbakanı Angela Merkel'in, iddiaları yerinde incelemekle görevlendirdiği Ankara Büyükelçisi Dr. Eckart Cuntz, manastır ile ilgili çeşitli saptamalarda bulunmuştur. Köy muhtarının, devletin izni olmadan manastırda Süryani çocuklara dini eğitim verildiğini ve devlet okullarında Hıristiyanlık propagandası yaptıklarını dile getirmesi tepki toplamıştır. Yapılan suçlamalara ek olarak, İslamiyet'ten 250 yıl önce yapılan bu Manastıra yönelik, sınırları içerisinde bulunan bir camiye Süryanilerin yıkmış olduğu iddiasının getirilmesi, Süryani halkını ayağa kaldırmıştır (Milliyet Gazetesi, 10 Aralık 2008). 21. yüzyılda yaşıyor olmanın getirdiği çelişkilerin, azınlık grupları üzerinde yarattığı baskı ve yansılar, Midyat'ta 30 haneli ve 200 nüfuslu Bakısyan (Alagöz) Köyü'nde yaşayanlar ile birlikte somutluk kazanmıştır. Burada yaşayan Süryani halkının telefon hizmetinden yararlanamadıkları, yıllardır mağduriyet çektikleri belirtilmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 19 Aralık 2008). Aynı süreçte Mor Gabriel Manastırı hakkında açılan davalar çerçevesinde, zamanın Ak Parti Mardin Milletvekili Süleyman Çelebi'nin, davaların abartıldığı ve Süryanilerin duygu sömürüsü yaptığı, baskı görmedikleri gibi ifadeleri de yankı uyandırmıştır (Evrensel Gazetesi, 23 Aralık 2008).

4. 2009 Yılına Ait Bulgular

2009 yılında, kültürel değerleri koruma ve bununla bağlantılı olarak ekonomik yönden yeterlilikleri arttırma çabaları gündeme taşınmıştır. Zamanın Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı tarafından 81 ilde yürütülen Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı'ndan yararlanan Midyatlı Süryaniler, üzüm işleme ve şarap fabrikası kuracaklarını belirtmişlerdir. Bu projenin amaçları içerisinde, kırsal kesimde istihdamın arttırılması, gelir seviyesinin yükseltilmesi, yaşanan göç dalgası sonucunda nüfusun önemli bir kısmının yurt içi ve yurt dışında farklı yerleşim birimlerine dağılmış

olmasına bağı olarak Süryani kültürünün yok oluşunun önlenmesi yer almıştır (Midyat Habur Gazetesi, 21 Ocak 2009). Zamanın Süryani Evrensel İttifakı İnsan Hakları Bölümü Başkanı Daniel Gabriel; Süryani halkının belkemiğinin yok edilmesi anlamına gelecek olan ve Mor Gabriel manastırının kapatılmasına yönelik bir kampanyanın olduğunu ifade etmiştir (Haber Bu Sitesi, 24 Ocak 2009). Bu süreçte Almanya'nın başkenti Berlin'de toplanan Süryaniler, Mardin'in Midyat İlçesinde devam eden bu davayla ilgili manastır yöneticilerine destek vermek amacıyla gösteri düzenlemişlerdir (NTV Haber Sitesi, 17 Şubat 2009). Yurt içerisinden olduğu kadar yurt dışından da destek gören Süryani cemaati adına, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi üyesi bir grup parlamenterin, manastırın arazilerini korumak için harekete geçtiği belirtilmiştir. Aynı süreçte Mor Gabriel Manastırının toprakları için dava açan köy muhtarı, "Çözülmezse cinayet çıkar" diyerek, Süryanilere tehdit mesajı göndermiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 29 Şubat 2009). Nefret söylemlerinin engellenmemesi ve kültürel değerleri korumaya yönelik pozisyon alınmaması, Süryani toplumu için aidiyet sorunlarını gündeme taşımıştır. TESEV'in raporuna göre; Ermeni, Rum, Süryani ve Keldani cemaatlerine ait 1000'den fazla gayrimenkule devlet tarafından el konulmuştur. Raporda, cemaat vakıflarının Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün tüzel kişiliğine alınmasının, mallarına el konulmasını daha da olası kıldığı; el konulan malların iadesine yönelik Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşme kurallarını ve anayasadan doğan sorumlulukları yerine getirmediği vurgulanmıştır (BirGün Gazetesi, 16 Mart 2009).

2009 yılında, Türkiye'yi çeşitli nedenlerle terk etmek zorunda kalan Süryanilerin, geri dönme yolunda sorun yaşadıkları gözlenmiştir. Şırnak'ın Silopi İlçesi'nde Süryanilerin yaşadığı ve 188 yıl önce güvenlik gerekçesi ile boşaltılan Aksu (Herbol) köyünün sakinlerinin, yıllar sonra köylerini görmek istedikleri ancak güvenlik ve kömür çıkarma sahasının bulunması gerekçe gösterilerek köylerine girmelerine izin verilmediği; Süryani vatandaşların 2 kilometre ötedeki evlerine bakmakla yetindikleri ifade edilmiştir. Çoğu Fransa'ya göç etmek durumunda kalan Süryanilerin, memleket hasreti çektikleri; köyde ise geçmişten bu yana sadece kilise, okul ve birkaç ev kaldığı belirtilmiştir (Kenthaber Sitesi, 16 Nisan 2009). Bu dönemde, yurtdışında yaşayan Süryanilerden oluşan Tur Abdin Komitesi, Mor Gabriel Manastır hakkında açılan davalar nedeniyle zamanın Başbakanı ve Cumhurbaşkanı'na mektup göndermiştir. Bu mektupta, sayıca az kalan Süryani toplumunun Türkiye Cumhuriyeti'nin öz vatandaşları olarak görülmesi ve devletin özel himayesi altına alınarak korunması; Süryanilere ait manastır ve kiliselerin harabe olmaktan kurtarılması ve Süryanilerin ellerinden alınmasının önlenmesi; Süryanilere dini özgürlüğün tanınması ve Müslümanlara doğal olarak sağlandığı gibi dini eğitim veren kurumlarına maddi desteğin sağlanması; devletin, Süryani dilinin ve kültürünün korunmasında yardımcı olması gerektiği belirtilmiştir. Bu koşulların sağlanması durumunda, Süryanilerin Türkiye'de güvenle, eşit haklara sahip vatandaşlar olarak geleceklerini planlayabilecekleri ve Türkiye'nin kalkınmasına olumlu katkıda bulunabilecekleri ifade edilmiştir (Evrensel Haber Sitesi, 28 Nisan 2009). Midyat'a bağı Anhil (Yemişli) köyünde bulunan öğrenci ve velilerin ise toplumsal yönden dezavantajlı bir konumda olmanın getirdiği sorunlar nedeniyle mağdur durumda kaldıkları saptanmıştır. Aynı dönem, Midyat merkeze 13 kilometre mesafedeki Anhil (Yemişli) Köyü İlköğretim Okulu'nda eğitim gören 100 öğrenci, velileri tarafından, okul binasının çatısının aktığı, pencerelerin kırık olduğu, sıvaların döküldüğü gerekçesi ile yeni bir okulun yapılmasının şart olduğunu dile getirmişlerdir (Midyat Habur Gazetesi, 14 Temmuz 2009).

Soyadı kullanımındaki ırk temelli yasak, Midyat'ta Anayasa Mahkemesi'ne taşınmıştır. Soyadı Kanunu'nun "Yabancı ırk ve millet ismiyle" soyadı kullanmasını yasaklayan hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvuran Süryani vatandaş, yargıç tarafından haklı bulunarak, bu yasağın eşitlik ilkesine aykırı olduğunu belirtmiştir (Taraf Gazetesi, 5 Ağustos 2009). Aynı zamanda bu dönemde, sosyal içermenin gerçekleşmemesine bağı olarak oluşan dezavantajlı toplumsal yapının, çeşitli sorunları da beraberinde getirdiği görülmüştür. Bağok dağlarında yaşanan orman yangınları, Süryani köylerinde yaşayan vatandaşları tedirgin ettiği, bu köylerde yaşayan Süryanilerin bağ ve bahçelerinin yandığı, kurumlara bilgilendirme yapıldığı halde yangına müdahale yapılmadığı, son çare olarak Alman Büyükelçisi Cuntz'un aranarak yardım istendiği belirtilmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 12 Ağustos 2009). 2009 yılında, Türkiye'deki farklı kimliklere bakışı değerlendirmek için Avrupa Birliği'nin finansal desteği ile Türk Musevi Cemaati tarafından yaptırılan "Farklı Kimliklere ve Yahudiliğe Bakış Algı Araştırması" anketinin sonucu, toplumdaki hoşgörüsüzlüğü gözler önüne

sermiştir. 1108 kişiyle yapılan ankete göre, kişilerin yüzde 57'si ateist, yüzde 42'si Yahudi, yüzde 35'i ise Hıristiyanlarla komşu olmak istemediklerini belirtmişlerdir (Radikal Gazetesi, 30 Ekim 2009). Bu süreçte, kültürel değerlere sahip çıkmak adına kimi atılımlar yapıldığı saptanmıştır. Bunlardan biri, zamanın Mardin ve Diyarbakır Metropolitleri Saliba Özmen'in, Artuklu Üniversite'sinde Süryanice öğretilmesini istemesidir. Kendi vatanında bu dilin okutulmasının hem Süryaniler hem de Türkiye adına büyük bir zenginlik olacağını dile getiren Özmen, Süryanice dilinin milattan sonraki ilk dönemlerde, özellikle Nusaybin Üniversitesi sayesinde büyük bir ün saldıığını; zamanın en büyük üniversitesi olan bu üniversitenin aynı zamanda Yunanca ve daha sonra Arapça eğitimi de verdiğine dikkat çekmiş, köklü tarihini vurgulamıştır (Cihan Haber Ajansı, 23 Kasım 2009). 2009 yılında, uluslararası konjonktürde yaşanan gerilimlerin, Türkiye'de yaşayan Süryani halkını tehdit ettiği saptanmıştır. Nitekim İsviçre'de yapılan referandumla cami minarelerinin yasaklanma kararının alınmasının ardından, Diyarbakır'da 1750 yıllık tarihi Meryemana Süryani Kilisesi'ne giden 3 kişinin papaz Yusuf Akbulut'u tehdit ederek, İsviçre'nin minarelerinin yasaklandığını, kendilerinin de Süryanilerin çan kulelerini yasakladıkları belirtilmiştir (Doğan Haber Ajansı, 8 Aralık 2009).

5. 2010 Yılına Ait Bulgular

Uluslararası siyasal söylemlerin, kültür grupları üzerinde yarattığı baskılar 2010 yılında da devam etmiştir. Danimarka'da yaşanan karikatür krizinden ve İsviçre'deki minare olayından sonra tehdit edilen, Türkiye'de Diyarbakır kentinde bulunan Meryem Ana Kilisesi'nin Papazı Yusuf Akbulut, bu sebeplerden ötürü 20 gün dışarı çıkmadığını belirtmiştir. Bununla birlikte Süryanilerin çeşitli istekleri olduğunu ve Süryani çocuklarının anadilde eğitim görmesini istediklerini, kilise yapabilmek umutlarının olduğunu ifade etmiştir (Aknews Haber Sitesi, 4 Şubat 2010). Bu yılda, Boğaziçi Üniversitesi ve Açık Toplum Vakfı'nın desteğiyle " "Biz" lik, "Öteki" lik ve Ayrımcılık: Kamuoyundaki Algılar ve Eğilimler" konulu bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaya göre 2005-2010 arasında "ötekiler" in hakları konusunda zihniyetin değişmediği, nefret söylemleri ve dışlamaların devam ettiği bulgulanmıştır (Radikal Gazetesi, 27 Mayıs 2010). Gelişmeler doğrultusunda zamanın Türkiye Cumhuriyeti Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, zamanın Süryani Kadim Ortodoks Patrik Vekili Yusuf Çetin'den gelen uyarı doğrultusunda, yazışmalarda gayrimüslim yerine farklı inanç grupları kavramını kullanma kararı aldıklarını belirtmiştir (Hürriyet Gazetesi, 30 Haziran 2010). Aynı dönem, Nusaybin İlçesi'nde restorasyon çalışmaları süren ünlü Süryani Mor Yakup Kilisesinin duvarlarına, kimliği belirsiz kişiler tarafından spreyle boyayla hakaret ve tehdit içerikli yazılar yazılmıştır. Bu yazılarda Türkçe olarak, "Şerefsizler defolun", "Nalettullah kafirler defolun" gibi ifadeler yer almıştır (Doğan Haber Ajansı, 14 Temmuz 2010). 600 yıllık tarihiyle yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çeken Deyrulmur (Mor Gabriel) Manastırı'nın hangi yol güzergahında olduğunu gösteren trafik yol levhasının üstünün üzeri de bantla kapatılmıştır (Midyat Habur Gazetesi, 15 Temmuz 2010).

Ötekileştirme ve dışlamaya yönelik davranış ve söylemler 2010 yılında da, Anadolu'da yaşayan Süryani halkı üzerinde baskı oluşturmaya devam etmiştir. Nitekim 22 Ağustos 2010 pazar günü, Midyat'ta bulunan Mor Barsawmo kilisesinde yapılan sabah ayininde kiliseye giren bir şahsın, elinde demir çekiçle Türk Bayrağı açtığı belirtilmiştir (Midyat Habur Gazetesi, 24 Ağustos 2010). Mardin ve Midyat'taki Süryani Kültür Derneği ile Dünya Mihellemi Birliği, çarşafırları rahibeye benzeten afişler ve ardından yaşanan tartışmalara tepki göstermişlerdir (Midyat Habur Gazetesi, 7 Kasım 2010). Zamanın Süryani Kültür Derneği Başkanı Yuhanna Aktaş, Devlet Bakanı Faruk Çelik'in, din derslerinde Aleviliğin öğretilmesi konusunu anlatırken "Niye gavurun dini Hıristiyanlığı öğreniyoruz da Aleviliği öğrenmeyeceğiz" şeklinde kullandığı ifadesi dolayısıyla özür dilemesini istemiştir (Midyat Habur Gazetesi, 14 Temmuz 2010). Bu dönemde yaşanan savaşlar Süryanilerin, sınırlar arasında göçebe bir konuma geçmelerine neden olmuştur. Bağdat'ta Süryani kilisesinde 52 kişinin öldürülmesinin ardından, Iraklı Hıristiyanların Türkiye'ye kaçmakta oldukları belirtilmiştir (Milliyet Gazetesi, 15 Kasım 2010). Medya dilinin yarattığı negatif kültürel konumlandırma, Süryani halkının tepkisine neden olmuştur. Türkiye Barış Meclisi heyeti, "Aşk Bir Hayal" dizisinde Süryani vatandaşların aşağılanmakta olduğunu; Süryani kadınların ahlaksız ve seks düşkününü, Süryani ruh liderlerinin ise para canlısı gibi gösterilip, dizide ötekileştirici unsurların yer aldığını ortaya koymuştur (Süryaniler Haber Sitesi, 22 Kasım 2010). Sosyo-kültürel sıkıntılarının beraberinde seyir alan sosyo-

ekonomik sorunların 2010 yılında da devam ettiği görülmüştür. Zamanın Süryani metropoliti Yusuf Çetin, 20 bin Süryani'nin yaşadığı İstanbul'da bulunan kilisenin, ihtiyaçlarının karşılanmadığını ve ikinci bir kiliseye ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir (Turizmde Bu Sabah Haber Sitesi, 24 Kasım 2010). İngiltere'nin başkenti Londra'da yayımlanan haftalık The Economist dergisinin son sayısında yer alan bir haberde, Midyat'ta yaşayan Süryanilerin içinde buldukları zor durumun süregeldiği ve Türkiye'de yaşayan gayrimüslim azınlığa daha fazla özgürlük verilmesi gerektiği vurgulanmıştır (BBC Türkçe, 3 Aralık 2010).

6. 2011 Yılına Ait Bulgular

Çeşitli kitle örgütlerinin anadilde savunma hakkının engellenmesini protesto etmek için İzmir'de yapılan yürüyüşe İzmir Süryani Platformu da katılarak, Süryanilerin anadilde eğitim talepleri dile getirilmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 13 Ocak 2011). Ayrıca bu dönem, Mardin'in Nusaybin İlçesi'nde belediye park, bahçe ve tarihi mekanları gösteren tabelalar, Türkçe, İngilizce, Arapça, Kürtçe ve Süryanice olacak şekilde değiştirilmiş; farklı kültürlerle saygı duyulması gerektiği ifade edilmiştir (Fırat Haber Ajansı, 15 Ocak 2011). Mor Gabriel davasının bu dönemde de devam ettiği, çözüme kavuşturulamadığı görülmüştür. Nitekim Almanya'daki dini kuruluşlar; Protestan Kilisesi Konseyi ve Psikopozlar Konferansı ortak bir açıklama yaparak, hala çözüme ulaştırılmamış Mor Gabriel Manastırı'nın korunmasını dile getirmişlerdir. Bu korunmanın, AB üyeliği önündeki en önemli şart olduğu da ayrıca ifade edilmiştir (Fırat Haber Ajansı, 11 Şubat 2011). Süryanilere yönelik şiddet içeren tavırların 2011 yılında süregeldiği bulgulanmıştır. Mardin Midyat'ın İlçesi Elbeğendi (Kafro) köyünde, zamanın Süryani Papaz Yardımcısı (Şammas) İsmail Demir'in pompalı tüfekle vurulduğu belirtilmiştir (Cihan Haber Ajansı, 2 Mayıs 2011). Mezo-Der Yönetim Kurulu Üyesi Yusuf Atuş, Süryanilerin dini bir grup olarak görülmesi kaynaklı rahatsızlığını dile getirerek etnik bir grup olduklarını ve bundan kaynaklı haklarını istediklerini, her şeyden önce dillerinin, sanatlarının yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu belirtmiştir (Evrensel Gazetesi, 19 Mayıs 2011).

2011 yılında, zamanın Milli Eğitim Bakanlığı'nın ortaöğretim 10. sınıflar için hazırladığı tarih dersi kitaplarının, Süryanileri üzdüğü, ötekileştirdiği belirtilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan Süryani öğrencilerin de okuduğu kitapta; "Süryaniler, Osmanlı'ya ayaklandılar, refah için Batı'nın çıkarlarına alet oldular." ifadeleri yer almıştır (Midyat Habur Gazetesi, 26 Eylül 2011). Türkiye, Süryaniler için İkinci Kudüs sayılan 1614 yıllık Mor Gabriel Manastırı'nı, Süryanilerin işgal ettiğine karar vermiş, davanın Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne taşınacağı belirtilmiştir (Radikal Gazetesi, 21 Kasım 2011). Bu dönemde de, azınlıkların mal edinme ve tapu sorunlarının devam ettiği görülmüştür. Azınlık vakıfları 1410 taşınmaz için başvuru yapmış; 181'i için olumlu, 347 tanesi için ise olumsuz yanıt verilmiş, 893 başvuru ise reddedilmiştir (Milliyet Gazetesi, 22 Kasım 2011). Diyarbakır ve Mardin'deki Hristiyanlar, İsa Mesih'in doğum günü nedeniyle kutlanan Yaldo (Doğuş, Noel) Bayramı'nı kiliselerde bir araya gelerek kutlamıştır. Bu kutlamada zamanın Belediye Başkanı Abdullah Demirbaş, bütün inanç temsilcileri ile birlikte farklılıkların korunması ve kişileri birbirine düşman eden zihniyete meydan okumayı bir sorumluluk addettiklerini ifade etmiştir. Ayrıca okul kitaplarındaki nefret söylemlerinin de durdurulması gerektiği, vurgulanan noktalardan birini oluşturmuştur (Fırat Haber Ajansı, 26 Aralık 2011).

7. 2012 Yılına Ait Bulgular

Midyat'taki Mor Lazar Manastırı'nı önce bakımsızlığın, sonra da definecilerin harap ettiği bildirilmiştir. 2008'den sonra rapor tutulup şikayet edilmesine rağmen, tahribatın daha da fazlaştığı bulgulanmıştır (Radikal Gazetesi, 17 Ocak 2012). Alanya Caddesi'nde bulunan "Süryani Kültür, Kardeşlik, Sevgi ve Hoşgörü Derneği"ne, kimliği belirsiz kişiler tarafından saldırı düzenlendiği tespit edilmiştir (İdil Haber, 13 Şubat 2012). Bu dönemde Avrupa Süryaniler Birliği Türkiye Süryani Dernekleri Federasyonu, Mezo-Der ve Almanya Süryani Dernekleri Federasyonu temsilcilerinden oluşan heyet, meclis ziyaretinde, Süryani toplumunun sıkıntılarını dile getirmişlerdir. Bu sıkıntılar arasında; Türkiye'deki Rum Ortodoks, Ermeni ve Musevi toplumlarının Lozan Antlaşması'nda resmi azınlık olarak kabul edilmesine rağmen, nüfusları yaklaşık 25 bin olan Süryanilerin böyle bir statüsünün bulunmadığı; gayrimüslim bir topluluk olarak tanımlama yapılmadan, "normal vatandaş" kabul edildikleri için, anadilde eğitim gibi konularda engellerle karşı karşıya kaldıkları ve eşit

vatandaşlık haklarından yararlanamadıkları, kendi hastanelerinin olmadığı; ülkedeki Süryani okullarının sonuncusunun 1928 yılında kapatıldığı ve Süryanilerin anadili olan, Ortadoğu'nun en eski dilleri arasında yer alan Aramice'nin UNESCO tarafından "Tehlike Altındaki Dünya Dilleri" listesine dahil edilmiş durumda olduğu; azınlıklarla ilgili en önemli meselelerden biri olan vakıflar ve vakıf malları konusunda ise, hem vakıf arazilerinin, hem de Süryanilerin yurtdışına kaçmak veya ülke içinde göç etmek zorunda bırakılmaları sonucunda el konulan şahsi ya da kiliseye ait arazilerin iadesini talep ettikleri belirtilmiştir. Ayrıca Süryani toplumunun hem yeni anayasa, hem de ilgili diğer yasalar kapsamında tanınması gerektiği de getirilen talepler arasında yer almıştır (Ses Türkiye Haber Sitesi, 3 Mart 2012).

Zamanın Türkiye Süryani Katolik Patrik Genel Vekili Horepiskopos Yusuf Sağ, Süryanilerin Türkiye'ye geri dönüşüyle ilgili açıklamalarda bulunmuştur. Sağ, Süryani Katolik Patrikliği'nin, 115 yıl önce terk etmek zorunda kalınan Mardin'deki binasının müze olarak kullandığını, binanın yanında bulunan, Süryani Katoliklerine ait Meryem Ana Kilisesi'nin ise harap durumda olduğunu belirtmiştir. Eğer Patrikliği'nin Mardin'e dönmesi isteniyorsa, öncelikle tarihi ve dini değerleri büyük olan bu binanın Süryani cemaatine iade edilmesi gerektiği vurgulanmıştır (Agos Gazetesi, 5 Mart 2012). 2012 yılında, Türkiye'de sesi duyulmamış olan halklardan Süryani halkı bir ilke imza atarak Gazete Sabro (Umut) isimli aylık bir gazete çıkarma hazırlıklarına başlamıştır. Süryanilerin ilk gazetesi olan Sabro, "Tanınmak istiyoruz" ve "Biz de varız" manşeti ile çıkacağı belirtilmiştir (Demokrat Haber Sitesi, 12 Mart 2012). Mardin'in Savur İlçesine bağlı Kılıt (Dereiçi) Köyü'nde bulunan Süryani Mor Yuhanun Kilisesi'nde 1700 yıllık çan ve tarihi İncil çalınmıştır (Anadolu Ajansı, 10 Mart 2012). Bu dönemde Süryanilerin sorunları ve çözüm önerileri, "Çok Kültürlü Yaşamda Süryaniler Sempozyumu" nda konuşulmuştur. Zamanın Süryani milletvekili Erol Dora, geçmişte Süryanilere yapılan ayrımcılıkla yüzleşmeden özgür bir politika geliştirilemeyeceğini söylemiş; Süryanilerin okulu olmayan tek azınlık olduğunu vurgulamıştır. İlk oturumda konuşan Muzaffer İris, Süryanilerin 1965'e kadar kamuda görev alamadığını, alabilenlerin de hala günümüzde polis, hakim, üst düzey asker olmadığını belirtmiştir (Bianet Haber Sitesi, 24 Mart 2012). Zamanın CHP İstanbul Milletvekili Ali Özgündüz ise, Türkiye Süryanilerinin sorunlarının ve bu sorunların çözüm yollarının tespiti amacıyla Meclis araştırması açılmasını istemiştir. Gerekçe olarak; 80'li yıllarda bölgede yaşanan güvenlik ve ekonomik temelli sorunlar nedeniyle Süryanilerden Avrupa'ya önemli göçler olduğu, göç eden 3 bin aileden yaklaşık 90'ının geri döndüğü fakat bölgede başta alt yapı olmak üzere çeşitli sorunlar olduğundan, diğer ailelerin geri dönüp dönmeyeceklerinin şüpheli oluşu gösterilmiştir (Gerçek Gündem Haber Sitesi, 4 Nisan 2012).

Bu yılda da, yaşanan maddi sıkıntıların ve Süryani halkının devlet tabanlı destekten yararlanamaması sorunsalının devam ettiği görülmüştür. Nitekim zamanın Hakkari Tarihi ve Kiliseleri Koruma ve Yaşatma Derneği Başkanı Nasrullah Müezzinoğlu, Oğul köyündeki "Mar Abdışu Kilisesi"ni, gönüllülerin yardımı ile temizleyeceklerini belirtmiştir (Hakkari Haber Tv, 18 Mayıs 2012). Zamanın Saadet Partisi'nin yayın organı olan Milli Gazete'de yayınlanan "Toprak Satışıyla Ortaya Çıkan Yeni Tehlike: Midyat'a Vatikan Kolonisi" başlıklı haberde ise Süryaniler hedef gösterilmiştir. Güneydoğu'da Büyük İsrail, Büyük Ermenistan, Büyük Kürdistan kurulacağı teorileri üzerine yayın yaptığı iddia edilen Milli Gazete'nin, Büyük Asur Devleti kurulacağını ve bu yolda Nasturi, Süryani ve Asurilerin büyük çalışmalar içerisine girdikleri yazması, Süryani toplumunda tepki uyandırmıştır (Süryaniler Haber Sitesi, 24 Mayıs 2012). Tur Abdin'de yer alan Süryani köyü halkı, Zaz (İzbrak)'da bulunan tarihi Mor Dimet Kilisesi'nin çan kulesi yıkılma tehdidiyle karşı karşıya geldiğini belirtmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 5 Nisan 2012). Bu dönem, Kürçenin okullarda seçmeli ders olarak okutulması yasal kararının ardından Süryaniler de, kendi ana dillerinde eğitim görmek istediklerini duyurmuşlardır (Haberler Haber Sitesi, 14 Haziran 2012). 2012 yılında, Mor Gabriel Manastırı hakkındaki davanın hala devam ettiği saptanmıştır. Yargıtay, Mor Gabriel Manastırı hakkındaki arazi davasında, arazinin Hazine'ye ait olduğu kararını vermiştir (Radikal Gazetesi, 16 Haziran 2012). Bu karar hem yurt içinde, hem de yurt dışında sert tepkilerin doğmasına neden olmuştur. Tarihi değerlerin korunmasına yönelik alınan önlemlerin eksikliği, Batman'da yapılması planlanan İliksu Baraj Gölü altında kalacak bölgede yapılan yüzey araştırması ile birlikte ortaya çıkmıştır. Nitekim, tarihi bir kiliseye ait stellerin sökülerek Hanlı Köyü Cami'sinin basamaklarında kullanıldığı bulgulanmıştır (Haberler Haber Sitesi, 19 Temmuz 2012). Aynı süreçte, Süryani, Asuri,

Keldani halklarının çeşitli ülkelerde yaşayan mensuplarından oluşan bir grup, "Halkımıza ve Dünya Kamuoyuna" başlıklı bir bildiri yayınlamıştır. Bu bildiri de; Ortadoğu'nun en eski ve Hıristiyan bir halkı olarak, İdlip, Homs ve Deyrizor'da "Allahü ekber" ve "Cihat'a çağrı", "Kafirlerle ölüm" gibi sloganlar ile gelen felakete destek olmalarının mümkün olmadığı; özellikle Türkiye, Suudi Arabistan ve Katar gibi ülkelerin çabaları sonucu medya organlarını kullanarak yapılan tek taraflı dezenformasyon neticesinde, dünya kamuoyunda radikal İslamcı ve gerici cepheyi demokrat gösteren propagandaya karşı seslerinin duyulması gerektiği gibi maddeler yer almıştır (Süryaniler Haber Sitesi, 26 Temmuz 2012). Süryanilerin adillerini kullanmaya yönelik isteklerinin, 2012 yılında da medya haberlerine yansıdığı görülmüştür. Süryaniler, İstanbul'da çocuklarına Süryanice öğretebilecekleri bir anaokulu açmak için Milli Eğitim'e başvurmuşlardır. Bu talep; Süryanilerin azınlık değil asli unsur oldukları, bu yüzden yabancı dilde eğitim yapamayacakları gerekçesi ile reddedilmiştir (Milliyet Gazetesi, 16 Ağustos 2012).

Bu yıl, Mardin Artuklu Üniversitesi Yaşayan Diller Enstitüsü Bölümü'nde ilk kez sertifikalı İbranice ve Süryanice kurslar açılmıştır. Enstitü bünyesinde, Kürt Dili ve Kültürü Anabilim Dalı, Süryani Dili ve Kültürü Anabilim Dalı ile Arap Dili ve Kültür Anabilim Dalının mevcut olduğu belirtilmiştir (Bianet Haber Sitesi, 3 Eylül 2012). Tur Abdin bölgesinde yaşayan Süryani gençleri, Tur Abdin Süryani Akademik Birliği'ni kurmuşlardır. Bu yapının, Süryanicenin gelişmesi için çaba sarf etmek, kitap tercümelerini, seminerleri gerçekleştirmek üzere kurulduğu ifade edilmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 7 Ekim 2012). Antakya Süryani Ortodoks Kilisesi Sinod Üyeleri, Suriyeli tüm tarafları şiddete ve silah diline son vermekle birlikte, ülkedeki krize her hangi bir çözümün temelini oluşturan barışçıl bir diyaloga davet etmişlerdir (Suriye Haber Ajansı, 17 Ekim 2012). 2012 yılında, yurt içi ve yurt dışına göç eden Süryanilerin, göç etmeden önce yaşadıkları topraklara geri dönmeleri yönündeki isteklerinin, çeşitli gerekçelerle önünün tıkandığı saptanmıştır. Süryani vatandaşların geri dönüş müracaatlarının, zamanın Mardin'in İzbırak köyünden sorumlu karakol komutanının terörü gerekçe göstererek yanıtız bıraktığı iddia edilmiştir (Agos Gazetesi, 17 Ekim 2012). Ders kitaplarında yer alan ötekileştirici ifadelerin, 2012 yılında da varlığını koruduğu görülmüştür. Nitekim yeni eğitim döneminde dağıtılan 10. sınıf tarih ders kitaplarına bakıldığında Süryanilerin hala "hain" ve "işbirlikçi" olarak yansıtıldığı ifade edilmiştir (Süryani Dernekler Federasyonu, 29 Ekim 2012). Bu dönem ayrıca, Mor Gabriel arazi davasının devam ettiği, Mardin'de 276 dönüm arazisi Hazine'ye verilen Mor Gabriel Manastırı'nın karar düzeltme talebinin Yargıtay'dan döndüğü belirtilmiştir (Radikal Gazetesi, 16 Kasım 2012). Tarihi değerlerinin korunamaması ve kültürlerin yok olmasına eşlik eden sürecin bir aşaması, Mardin'de yıllardır depo olarak kullanılan ve 5. yüzyılda inşa edildiği tahmin edilen ve de öncesinde cami olarak kullanılan yapının Süryani kilisesi olduğunun ortaya çıkması ile gözlenmiştir (Anadolu Ajansı, 20 Aralık 2012).

8. 2013 Yılına Ait Bulgular

New York Times gazetesinin haberine göre, Türkiye topraklarında ihtiyaç duyulması durumunda, Suriye'den gelebilecek Süryaniler başta olmak üzere, tüm Hıristiyanlar için sığınmacı kampı açılacağı bildirilmiştir (New York Times, 15 Şubat 2013). 2013 yılında, anadilde eğitim konusunda Süryanilerin taleplerinin sürdüğü görülmüştür. 21 Şubat Dünya Anadil Günü nedeniyle Halkların Aynası ve İHD'nin çağrısıyla Türkiye'de yaşayan birçok halktan yüzlerce kişi ve halklar konusunda faaliyet gösteren kurumlar bir araya gelmiştir. Gösteride, anadillere özgürlük verilmesi yönünde Süryanice pankartlar yer almıştır (Süryaniler Haber Sitesi, 22 Şubat 2013). Bu süreçte, zamanın Avrupa Birliği Bakanı ve Baş müzakerecisi Egemen Bağış'ın İsveç'teki Süryani milletvekili ve kurum temsilcilerine, "İsveç ve Avrupa'da soykırım "mastürbasyonu" yapıp, İsveç'in soykırımı tanımamasına sebep oldunuz" demesi üzerine, Süryani kuruluşları ve bireyleri arasında büyük tepkiye yol açtığı belirtilmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 1 Mart 2013). Suriye'de devam eden iç savaştan kaçan Süryanilerin, Mardin'in Midyat İlçesine sığındıkları ve 110 Süryani bireyin ihtiyaçlarının Kilise Vakfi çatısı altında kurulan komite tarafından giderildiği ifade edilmiştir (Ses Türkiye Haber Sitesi, 21 Mart 2013). Ayrıca bu dönemde Mezopotamya yöresinin en eski ve 10 bin yıllık tarihi geçmişi olan antik kent Hasankeyf, yapılacak olan Ilisu baraj projesiyle yok olma tehdidi altında kalırken, Ermeni ve Süryanilere ait bazı tarihi eserlerin üstünün hafriyat ve toprakla kapatıldığı iddia edilmiştir (Cihan Haber Ajansı, 23 Mart 2013).

Süryanilerin, kültürel değerlerine sahip çıkma çabalarının 2013 yılında da devam ettiği görülmüştür. İstanbul Beyoğlu'ndaki Süryani Kilisesi'nin yıkımla karşı karşıya olduğu, Tarlabası'nda "Beyoğlu Yenileniyor" sloganıyla devam eden "kentsel talan" projesinin, Süryanilerin iki yüzyıllık tarihe sahip Melkit Kilisesi'ne zarar verdiğini iddia edilmiştir (Özgür Gündem Haber Sitesi, 17 Nisan 2013). Bu dönemde Süryani kurum, kuruluş ve bireyleri, Türkiye ile PKK arasında yürütülen barış süreci ile ilgili olarak endişelerini dile getiren bir bildiri yayınlamışlardır. Bu bildiri; desteklenen barışın "bin senelik Türk-Kürt Sünni kardeşliği" temelinde gerçekleşemez olduğunu, bunun Sünni ümmetçiliğini destekleyen bir tavır olması dolayısıyla reddedilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Süryaniler Haber Sitesi, 22 Nisan 2013). Abbasağa parkında düzenlenen Kültürel Bilinç ve Barış Atölyesi'nde, geçmişten günümüze devletin ayrımcılık politikası ve bunun sosyal hayata yansımaları tartışılmıştır. Bu çalışmada; anadilde eğitim hakkı ve okul talepleri, Mor Gabriel Manastırı'nın Süryanilere geri verilmesi, 1915 arşivleri başta olmak üzere, tarihi belgeleyen devlet arşivlerinin tamamının halka ve uzmanlara açılması ve tarih boyunca kültür gruplarına karşı yapılan katliamlar, baskılar ve de ayrımcılık için özür dilenmesi ve ayrımcılığa karşı bilinç oluşturulması ve nefret söylemlerinin durdurulması için program düzenlenmesi gerektiği; diğer kültür gruplarını tolere eden, hoş gören tavrın, aslında ayrımcı bir tavır olduğu, azınlık kelimesinin dilden çıkarılıp, kültür grubu kelimesinin yerleştirilmesinin elzem olduğu belirtilmiştir. Ayrıca, bir kültür grubunda sevilmeyen kişilerin veya ufak grupların olması, bu kişi veya grupların onaylanmayan politik yaklaşımlarının bulunması yüzünden genelleme yapılmaması ve kültürel grupları karakterize ederek, o kültür grubunun insanların bu karakteristik özelliklerine göre yargılanmaması gerektiği ifade edilmiştir (Kültürel Barış Haber Sitesi, 2 Temmuz 2013). Bu yılın sonlarına doğru, anadili talepleri yenilenmiş; Mardin'de yaşayan 3 bine yakın Süryani, okullarda Süryanice eğitim verilmesini istemiştir (Mardin Sesi Haber Sitesi, 15 Temmuz 2013).

Anayasa Mahkemesi, Mardin Süryani Katolik Kilisesi Vakfı'nın mülkiyetlerinin kamulaştırılması sonucu din ve vicdan özgürlüklerinin ihlal edildiğine ilişkin başvuruyu reddetmiştir (Demokrat Haber Haber Sitesi, 28 Temmuz 2013). Ayrıca terk ettikleri topraklara geri dönmeye çalışan Süryanilerin, bu yolda engellerle karşılaştıkları bildirilmiş; Mardin'in Midyat İlçesine bağlı Kafro (Elbeğendi) köyüne geri dönen 12 Süryani ailenin güvenlik sorunları yaşadıkları belirtilmiştir. Ülkede henüz çözülmeyen problemler olduğunu belirten bu aileler, demokrasi ve inançlar konusunda sıkıntıların olduğunu vurgulamışlardır (Hürriyet Daily News, 9 Ağustos 2013). Bu süreçte Süryanilerin "anadilde eğitim" talepleri, Ankara 13. İdare Mahkemesi tarafından kabul edilmiştir. Azınlık statüsündeki Süryanilerin, tüm azınlık haklarından yararlanabileceğinin belirtildiği mahkeme kararında, Süryanilerin de diğer azınlık grupları gibi okul açabilecekleri hükmü verilmiştir (Taraf Gazetesi, 11 Ağustos 2013). Azınlıkların, 90 yıldır soy kodu uygulamasıyla fişlenmesinin, Rumlar, Ermeniler ve Yahudilerle sınırlı olmadığı, Süryanilere 4, "diğerleri" başlığı altındaki gayrimüslimlere ise 5 kodunun verildiği ortaya çıkmıştır (Radikal Gazetesi, 3 Ağustos 2013). Sosyal içerme karşıtı kimi uygulamaların Süryani halkına karşı sergilenmesi tepki doğuran etmenler arasındadır. Nitekim Küçükçekmece Belediyesi'nde görevli 85 personelden 84'ünün kadroya alınırken, sadece Süryani ve Hıristiyan olan mimar Ferit Kahraman'ın işten atılması, ayrımcılık şüphesi yaratmıştır (Radikal Gazetesi, 9 Eylül 2013). Süryanilere yönelik baskı unsurlarının, dini kimlik şemsiyesi altında aktif olduğu görülmüştür. Midyat'taki Süryanilerin arsa ve tarlalarının çete tarafından ellerinden alındığı, çetenin 1500 yıllık manastırın tapusunu ele geçirip "cami yaparız" şantajıyla fahiş fiyata satmaya çalıştığı ifade edilmiştir (Star Gazetesi, 9 Eylül 2013). Yaşanan savaşlar bu dönemde de etkisini göstermiş ve Türkiye'deki Suriyeli sığınmacıların sayısının her geçen gün arttığı, Müslüman mültecilerin yanı sıra Suriyeli Hıristiyan Süryanilerin de sığınmak için Türkiye'yi seçtikleri belirtilmiştir (Taraf Gazetesi, 24 Eylül 2013).

Zamanın Norveç Helsinki Komitesi ve İnanç Özgürlüğü Girişimi Yöneticisi Mine Yıldırım, Türkiye'de Alevi ve ateist öğrencilerin din dersinden muaf tutulması yönünde kararın uygulanmadığına dikkat çekerek, bu düzenlemelerle birlikte gerekli yasal adımların atılması gerektiğini ortaya koymuştur (Agos Gazetesi, 23 Eylül 2013). Sosyo-kültürel değerlere sahip çıkılmasına yönelik atılması gereken adımların, yeterli bir seviyeye ulaşmadığı görülmüştür. Nitekim Silopi İlçesi'ne 15 kilometre uzaklıktaki Körseli Köyü'ne şenlik havasında dönen aileler, yıkılmış ve harabe haldeki evlerle karşılaştıklarını bildirmişlerdir (Sky Türk Haber Sitesi, 15 Ekim 2013). Tur

Abdin'de Midyat'a 20 kilometre uzaklıkta bulunan Zaz köyündeki Süryani kilisesinin (Mor Dimet), kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından tehdit edildiği ifade edilmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 24 Ekim 2013). Aynı dönemde, Midyat Nüfus Müdürlüğü, kızına Süryanice "Şmuni" ismini koymak isteyen babanın talebinin, Türkçede ismin başındaki iki sessiz harfin yan yana gelemeceği gerekçesi ile reddettiği, 2006 yılında çıkan Nüfus Hizmetleri Kanunu ile ilgili yönetmelikte ise, konulabilecek isimlerle ilgili bir sınırlamanın bulunmadığı belirtilmiştir (Gazete Vatan Haber Sitesi, 26 Kasım 2013). Dini kimlikler arası uygulanması gereken eşitlik prensibinin, yasal düzeyde yerini bulmaması, Süryaniler tarafından tepki ile karşılanmıştır. Zamanın Milli Eğitim Bakanlığı'nın "Ortaöğretime Geçiş Ortak Sınavları" dolayısıyla, azınlık okulunda okuyan ve resmi okulda okuyup din dersinden muaf olan öğrencilerin, mevcut sınav puanı hesaplama yöntemiyle sınava eşit fırsatlarda girme haklarının engellendiği ortaya konulmuştur (Süryaniler Haber Sitesi, 28 Kasım 2013).

Türkiye'de yaşayan Süryanilerin sorunlarının incelenmesi ve tespit edilen sorunların çözülmesi amacıyla, zamanın Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na dönemin BDP Mardin Milletvekili Erol Dora tarafından bir araştırma önergesi sunulmuştur. Bu önergede; 1923 yılında Türkiye'de yaşayan gayrimüslim azınlıkların haklarını garantiye alan Lozan Antlaşması'nda Süryanilerin de Ermeniler, Rumlar ve Yahudiler gibi azınlık olmasına rağmen bu azınlık haklarının 90 yıldır verilmediği; Süryanilere ait kilise ve manastırların çoğunun tahrip edildiği, yıkıldığı veya depo ve ahır gibi uygunsuz bir biçimde kullanıldığı; Süryani vakıflarına ait gayrimenkullerin çoğuna el konulduğu; Türkiye'de son 30 yıldır devam eden çatışma sürecinde boşaltılan Süryani köylerinde bakımsız kalan taşınmazların büyük bir kısmının, kadastro çalışmaları ile hazine veya orman idaresi adına tescil edildiği; Süryanilerin tarih boyunca yaşadıkları coğrafyada kullandıkları Süryanice yer isimlerinin Türkçeleştirildiği; çeşitli sebeplerden dolayı yurt dışına göç etmek zorunda kalmış Süryanilerin terk ettikleri topraklarına tekrar geri dönmelerinin önüne çeşitli engellerin çıkmakta olduğu; okullarda hala Süryani tarihi ve Hıristiyanlık ile ilgili çarpıtılmış bilgilere yer verildiği; zamanın Diyanet İşleri Başkanlığı'nın Camilere ve Müslüman din adamlarına sağladığı imkanlardan, kiliselerin, manastırların ve Hıristiyan din adamlarının faydalanamamakta olduğu yer almıştır (Süryaniler Haber Sitesi, 13 Aralık 2013).

9. 2014 Yılına Ait Bulgular

2014 yılında, Hatay'dan Halep'e doğru karayolu ile giderken 22 Nisan 2013'te kaçırılan ve kendilerinden bir daha haber alınamayan iki Süryani Metropolit'in akıbetinin açıklanması için, Süryanilerin oluşturduğu Tur Abdin Platformu, imza kampanyası başlatmıştır (Süryaniler Haber Sitesi, 15 Ocak 2014). Aynı zamanda bu dönemde, Süryani toplumuna tahsis edilen arazideki mezarlar, tarihi şapel ve tescilli ağaçlar nedeniyle, kilise yapım projesine onay verilmediği belirtilmiştir (Radikal Gazetesi, 20 Ocak 2014). Türkiye'de okullarda Müslüman olmayan öğrencilere dayatılan zorunlu din dersi uygulamalarının bir örneğinin, Hıristiyan nüfusun çoğunlukta olduğu Midyat'ta yaşandığı belirtilmiştir. Midyat'ta 8. sınıfta okuyan Süryani öğrencilere zorunlu din dersi uygulamasının dayatıldığı iddia edilmiştir (Fırat Haber Ajansı, 12 Şubat 2014). Süryani halkına yönelik faili meçhul cinayetler hakkında bir gelişmenin olmamasının tepki doğurduğu görülmüştür. Zamanın BDP Mardin Milletvekili Erol Dora tarafından 1980 yılından başlayarak günümüze kadar, Süryani vatandaşlara karşı işlenen "faili meçhul" cinayetlerin aydınlatılması, cinayetlerin arkasında yatan sosyal ve siyasal nedenlerin ortaya çıkarılması, soruşturmalarının etkili bir biçimde yürütülmesinin sağlanması için gerekli hukuki düzenlemelerin belirlenerek, hakikatlerin açığa çıkarılması amacıyla araştırma önergesi verilmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 18 Şubat 2014). Merkezi Brüksel'de bulunan Avrupa Süryaniler Birliği tarafından Avrupa Parlamentosu'na, Türkiye'de işlenen faili meçhul cinayetlerle ilgili rapor sunulacağı; Türkiye masasına sunulacak raporda, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da 1987-1998 yılları arasında faili meçhul cinayetlere kurban giden Süryanilerle ilgili verilerin yer almakta olduğu belirtilmiştir (Al Jazeera Haber Sitesi, 10 Mart 2014).

Yaşanan savaşların, Süryani halkı arasında bir çöküntüye ve toplumsal çözülmeye yol açtığı saptanmıştır. Suriye-Mardin sınırındaki Kamışlı'da, nüfusun büyük bir bölümünü oluşturan Süryanilerin, son 1.5 yılda Irak Şam İslam Devleti (İŞİD) adlı terör örgütünden kaçtığı, yaklaşık 1.000 Süryani'nin, Midyat üzerinden İsveç ve Almanya başta olmak üzere Avrupa ülkelerine gittiği ve Midyat'ta son durumda 250 civarında Süryani ailenin yaşadığı ifade edilmiştir (Hürriyet Gazetesi, 15

Nisan 2014). Aynı zamanda, İç savaşın yaşandığı yıllarda köylerini terk edip Avrupa'ya göç eden Asuri, Süryani ve Keldanilerin, Şırnak ve Hakkari'deki köylerine geri dönmek için görüşmeler yürüttüğü; fakat geri dönüş taleplerinin, Jandarma Komutanlığı tarafından, bölgede devam eden çatışmalar dolayısıyla mümkün olmadığı şeklinde cevaplandırıldığı belirtilmiştir (Al Jazeera Haber Sitesi, 3 Haziran 2014). Bu yılın sonlarına doğru, kültürel değerlere sahip çıkılmaması yönünde yayınlanan haber içeriklerine rastlanmıştır. Nitekim hoşgörü kenti Mardin'in tek Protestan Mezarlığı'nın yok olmanın eşiğinde olduğu; Ermeni ve Süryani Protestanların mezarlarının bulunduğu alanın duvarlarla çevrili olsa da korunamadığı ifade edilmiştir (Süryaniler Haber Sitesi, 15 Ağustos 2014).

10. 2015 Yılına Ait Bulgular

Bu dönemde, Başbakan Ahmet Davutoğlu' nun, Yeşilköy'de Süryani Kadim Kilisesi inşası için arazi tahsis edeceğini söylemesine rağmen, bürokratik engellerin aşılamadığını söyleyen CHP İstanbul Milletvekili Prof. Dr. Aydın Ayaydın' ın konuyu meclise taşıdığı bildirilmiştir (Hürriyet Gazetesi, 12 Ocak 2015). Ayrıca 2015 yılında, Hıristiyan toplumlarının el konulan mülklerinin geri alınabilmesi için verilen hukuk mücadelesinin devam ettiği; Süryani Katoliklerin, Hatay'ın İskenderun İlçesi'nde bulunan arazilerinin iadesi için mahkemeye başvurduğu bulgulanmıştır. Dışişleri Bakanlığı' nın ise ilk kez böyle bir soruyla karşı karşıya kaldığını belirtmesi, tepkilere neden olmuştur (Agos Gazetesi, 13 Ocak 2015). Süryani Soykırımı'nın 100. yılında Süryani toplumu, soykırımın uluslararası platformların gündemine gelmesi için çalışmalara başladığını, soykırımın tanınması ve yüzleşilmesi için yaşadıkları bütün ülkelerde kampanya düzenleneceği ifade etmiştir (Agos Gazetesi, 16 Ocak 2015). Beyoğlu Süryani Kadim Meryem Ana Kilisesi Vakfı'nın, Şişli Bomonti'de kendilerine bağış yapılan ve daha sonra el konulan arazi için açtığı iade davasını kazandığı, arazinin üzerinde şu anda Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi kampüsünün bulunduğu ortaya konulmuştur (Agos Gazetesi, 29 Ocak 2015). İnsan Hakları Derneği İrkçılık ve Ayrımcılığa Karşı Komisyon, İzmir Süryani Dostluk, Kültür ve Dayanışma Platformu, Nor Zartonk ve Zan Sosyal Siyasal İktisadi Araştırmalar Vakfı, Soykırım'ın başlangıcı kabul edilen 24 Nisan'da dünya liderlerinin Çanakkale'ye çağırmasına tepki göstermiştir (Agos Gazetesi, 5 Şubat 2015).

Bu dönemde Midyat'ta yaşayan Süryaniler, düzenledikleri yürüyüşle Süryani köylerine yönelik IŞİD saldırılarını protesto etmişlerdir. Seyfo Komitesi üyesi Tuma Çelik, Süryani halkına direnişe sahip çıkma çağrısında bulunarak, Türkiye'nin Rojava üzerinde uyguladığı ambargonun kaldırılıp, insani yardım koridorunun açılmasını istediklerini belirtmiştir (Özgür Gündem Gazetesi, 9 Mart 2015). Mardin'in Midyat İlçesi'nde Anadolu Arap Birliği Hareketi Derneği'nin kapatılmasının ardından, Mardin Süryani Birliği Derneği de, isminde geçen "birlik" ile tüzüğünde yer alan "Eş Başkanlık" kavramlarının kanuna aykırı olduğu gerekçesiyle feshedilmiştir (Dicle Haber Ajansı, 3 Nisan 2015). Savaş sürecinin Süryani halkı üzerinde yarattığı negatif iklimin, bu halkın mağduriyetine neden olduğu görülmüştür. Türkiye ve Suriye sınırında bulunan Habur bölgesindeki Süryani Kilisesi'nin IŞİD'in hedefi olarak bombalı saldırıda yıkıldığı tespit edilmiştir (Demokrat Haber Sitesi, 7 Nisan 2015). Süryanilerin Türkiye'de ilk defa açlık grevi yapacağı, Midyat'ta 20 Nisan'da başlayacak grevin, 1915 Seyfo (Süryanilerin uğradığı soykırımı verilen ad) olayının, 100'üncü yıl dönümü nedeniyle 100 saat süreceği belirtilmiştir (İhlas Haber Ajansı, 10 Nisan 2015). Midyat'ta, 20 Nisan'da Süryani Dernekleri Federasyonu binasında, Süryani Soykırımı'nın kabul edilmesine yönelik açlık grevi başlatıldığı bildirilmiştir. Soykırım nedeniyle yaşanan travmaların nesilden nesile geçtiği, bu durumun da halklar arasında güvensizlik, kin ve nefret duygularının oluşmasına ve barışın önünde engel teşkil etmesine neden olduğu ifade edilmiştir (Agos Gazetesi, 22 Nisan 2015).

B. Türkiye'de Yaşayan Süryanilerin Sosyo-Kültürel Durumları Son 10 Yıl İtibariyle Nasıl Şekillenmiştir?

Yayınlanan medya haberleri son 10 yıllık bir periyotta incelendiğinde, Türkiye'de yaşayan Süryanilerin sosyo-kültürel durumlarının olumsuz yönde bir seyir izlediği saptanmıştır. Nitekim Süryani kimliğine devletin bakışı ve müdahalesi, Lozan Antlaşması ve azınlık tanımlaması sorunu; Süryani kimliğine karşı yapılan şiddet ve baskıya dair bazı uygulamalar; Vakıflar Kanunu, Süryanilerin el konulan mallarının iadesi sorunu ve kilise kurulmasına izin verilmemesi; cemaatlerin mülk edinmelerinin engellenmesi; Ekümenik sıfatını kullanamama durumu; kiliselerin ve diğer

ibadethanelerin sahihsiz bırakılması ve talan edilmesi; din insanı yetiştirememesi sorunu; gayrimüslimlere "gavur", "dönme" şeklinde hakaret edilmesi ve daha geniş bir bakış açısıyla nefret söylemleri; gayrimüslim din insanlarının eleştiri haklarının engellenmesi; gayrimüslimlerin isim ve soyadlarının değiştirilmesi zorunluluğu, mahalle ve yer adlarının değiştirilmesi ihlali; gayrimüslim azınlığın uğradığı mağduriyetlere etkin soruşturma uygulamama ve cezasızlık gibi sorunların devam ettiği bulgulanmıştır. Ayrıca eğitimde düşman tanımlamaları ile Süryani kimliğinin inşa edilmesi; Süryanilere ait basın yayın kuruluşlarına soruşturmalar ve akredite sorunu; mezarlıkların tahribi; zorunlu din dersi; devletlerarası sorunların Süryanilere de yansması sorunsalı; Süryanilerin bazı devlet memurluklarına alınamamaları, kendilerine ait gayrimenkulleri restore edememeleri; Türkiyelilerin açtığı Protestan kiliselerinin, ibadethanelerin yararlandığı desteklerden yararlanamıyor oluşları ve engellerle karşılaşmaları; din hanesine dini inancını yazma/ yazmama sorunu; Süryanilerin temsili olarak her yıl 24 Nisan'da andığı 1915 Süryani Soykırımı olan Seyfo'nun (Kılıç anlamına gelen sözcük, kılıçtan geçirilme halini betimler.) tanınmaması; tapu ve kadaastro sorunları, ekonomik yetersizlikler ve de savaşlar nedeniyle kendilerini güvende hissedememe gibi sorunlarının varlığını koruduğu görülmüştür.

1915 arşivleri başta olmak üzere, tarihi belgeleyen devlet arşivlerinin tamamının halka ve uzmanlara açılmaması ve tarih boyunca kültür gruplarına karşı yapılan katliamlar, baskılar ve de ayrımcılık için özür dilenmemesi; ayrımcılığa karşı bilinç oluşturulması ve nefret söylemlerinin durdurulması için gerekli çabanın gösterilmemesi; diğer kültür gruplarını tolere eden, hoş gören tavrın aslında ayrımcı bir tavır olduğu, azınlık kelimesinin dilden çıkarılıp, kültür grubu kelimesinin yerleştirilmesi önerisinin dikkate alınmaması gibi sorunlar gündemden düşmemektedir. Ayrıca, Süryanilerin Türkiye Anayasası'nda özel bir statülerinin bulunmaması ve Lozan Antlaşması dolayısıyla azınlık sayılmamaları, uluslararası belgelerin varlığının bu süreçte gündeme gelmemesi ve başvuru unsuru oluşturmamaları, çözüm sürecinin tıkanmasına neden olmuştur. Diasporada yaşayan Süryanilerin vatan özlemlerinin, anavatanında yaşamaya çalışan Süryanilerin can güvenliği ve ekonomik sorunları ile birleştiğinde, asimile olmamak adına bir kültürü ayakta tutmaya yönelik çaba sarf eden bir halkın içine düştüğü zor durum açığa çıkmaktadır. Süryaniler tarafından, neoliberal politikalar ile paralel giden Sünnileştirme politikalarının varlığının gündeme getirilmesi, bu alana yönelik ekonomi politiğin incelenmesini gerekli kılmaktadır.

Bir toplumun sağlıklı bir şekilde varlığını sürdürebilmesi için elzem olan ekonomik yeterlilik durumu, zaman içerisinde süregelen vakıflar sorunu ile bir çıkmaza girmiştir. 1935'te kabul edilen Vakıflar Kanunu ile azınlık vakıfları da Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün denetimi altına girmiştir. 1960'lı yıllara kadar, vakıfların mal edinmesi, bağış kabul etmesi gibi konularda hiç sorun yaşanmamış, fakat Kıbrıs sorununun ağırlaştığı dönemde pek çok konuda olduğu gibi bu konuda da uygulama değişmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü, azınlık vakıflarının yaptıkları ve kamuoyunda "1936 Beyannameleri" olarak adlandırılan beyannamelerin vakıfların tüzükleri/senetleri olarak kabul edildiğini, bu beyannamede de ileride başka taşınmaz edinecekleri yazılı olmadığı için beyannamenin yapıldığı tarihten itibaren vakıfların taşınmaz edinmeye hakkı olmadığına karar vermiştir (Kurban ve Hatemi 2009, 14). 1974'te Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin, taşınmaz mal edinmelerinin yasaklanmış olduğuna hükmetmiştir. Taşınmaz mallarına el konulan vakıflara bağlı okullar da, vakıfların gelirlerinin ortadan kalkması veya azalması sonucunda maddi destekten yoksun kalmışlardır (Kaya 2013, 54). Günümüzde Süryanilerin yaşadıkları mal edinme sorunları, bu toplumları maddi yönden dezavantajlı konuma getirmekle beraber, manevi yönden de, toplum içerisinde yaşam mücadelesi vermeleri ile sonuçlanmaktadır. Anadolu topraklarında maddi yönden kalkınmaya çalışan Süryanilerin çoğu, zaman içerisinde ya göç etmişler, ya da kendi kimliklerini gizleyip asimile olmuşlardır. Bu iki gruba ait olmayanların ise, kendi değerlerini koruyabilmek adına yaşam mücadelesi verdikleri görülmüştür.

Özellikle anadilin öğretilmesi, sosyo-kültürel değerlerin korunmasında büyük önem teşkil etmektedir. Sadece çoğunluk dilini resmi dil olarak kabul eden ülkelerde anadilde eğitim talebi, ulusal azınlığın anadilinin canlandırılması ve geliştirilmesi ile kültürün korunması ve geliştirilmesi talebini de içermektedir. Çoğunluk dilinin hakimiyetinin, asimile edici etkilerinden korunma amacının, bu talebi tetiklediği görülmektedir. Eğitimin dili, bir yönüyle çocuğun kültürel kimliğinin, kişiliğinin ve

kendisine saygısının geliştirilmesi bakımından önem arz eder; diğer yandan ise çocuğun kişilik haklardan yararlanabilmesi ve toplumsal, ekonomik yaşama etkili katılabilmesini hedefler. Anadilin kültürün devamlılığını sağlayan en önemli araç olduğu düşünüldüğünde, Süryaniler açısından mevcut durumda ortaya çıkabilecek olan tek şey, toplumsal bağların çözülmesi ve bunun devam edecek olması durumudur. Yaşanan travmalar sonrasında Süryanilerin sosyo- kültürel yapısında meydana gelen değişimler, sosyo-kültürel yapı üzerinde oluşan farklılaşmalarla açıklanabilir niteliktedir. Burada değinilebilecek başka bir nokta, Süryaniler açısından din ve vicdan özgürlüğü konusudur. Din ve vicdan özgürlüğü, bireylerin vazgeçemeyeceği temel hak ve hürriyetler arasında önemli bir yere sahiptir. Fakat bu özgürlük, sadece bireyler için değil, aynı zamanda dini azınlık mensupları için de hayati öneme sahiptir. Ülkemizde din ve vicdan özgürlüğünü ifade eden laiklik ilkesi, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması olarak algısal düzeyde yanlış bir şekilde tanımlanmış; bireylere bütün toplumsal alanlarda ve eğitim sürecinde, bu düşünce kalıbı öğretilmiştir. Oysa ki gerçek anlamda din ve vicdan özgürlüğü sağlayan laiklik ilkesi, devletin bütün inanç gruplarına eşit mesafede durması ve onlara adaletle yaklaşması anlamına gelmektedir. Devletin inanan ve inanmayan tüm görüşlere eşit mesafede durması, hiçbirini öncellememesi ve diğerlerine müdahale etmemesi şeklindeki tarafsızlık ilkesi, din ve vicdan özgürlüğünün tam anlamıyla benimsenmesini sağlayacaktır.

Sayılan tüm bu sıkıntılar, Süryanilerin içerisinde bulunduğu kültürel değerleri yaşatma mücadelesi ve farklı olmaktan dolayı yaşadıkları korku kültürü ile harmanlandığında, ötekileştirme sorununu gündeme getirmektedir. Ötekilik tanımı, toplumsal zeminde kaçınılmaz olarak aşağıda olma bağlamında yorumlanmaktadır. "Ben", "öteki" ne değer biçerken, "benim" kültürümün ölçütlerini kullanır ve bunu genel anlamıyla kültürle karıştırır. Bu durumda öteki, kendisinin eksik halinden başka bir şey olamamaktadır. Öteki ise bu farklılık ile kabul görmekte, ancak değiştirilmesi mümkün olmayan bir aşağıda olma hali içerisinde donup kalmaktadır (Schnapper 2005, 26). Öteki ile ilgili kavrayış, ortak "biz" in ve öteki ile ilişkilerin sınırlarına ilişkin düşünce, tarihsel deneyimlere ve ulusal uygulamalara bağlıdır. Ulusal aidiyet duygusunun temelini atan duyguların çeşitli nesnel kaynakları vardır; bunlar ortak siyasi anılar, dinsel inanç ve din birliği olarak sıralanabilir. Ancak bir ulusun oluşması için bu kaynaklardan hiçbiri gerekli ve yeterli bir koşul değildir. Ulus, "bir araya getirdiklerinin ortak nitelikleri ile tanımlanamaz." Nitekim ulus "bir dil birliği" ile özdeş olmadığı gibi, "hiç kuşkusuz gerçek kan birliğine" ya da "özgür bir antropolojik tip birliği" ne ve "başka bir büyük kitlesel kültür varlığı olan" dine de dayanmamaktadır. Etnik topluluklarda olduğu gibi ulusal topluluk duygusu da, onun üyelerinin aynı etnik kökenden gelmeleri olgusuyla değil, aynı kökten geldiklerine inanmaları ya da inandırılmalarıyla doğar (Schnapper 2005, 93). Bu durum, ulus-devlet ve buna bağlı olarak milliyetçilik inşasında oluşturulan ortak kimliğin bir getirisi olmakla beraber, paralelinde ötekileştirme ve asimilasyon sürecini de taşımaktadır. Sosyo-kültürel perspektifte ele alındığında yüzleşmekten kaçınma, görmezden gelme stratejilerinin de, bu tabanda kullanıldığı gözlemlenmektedir. Stefanos Pasmazoğlu bu durum karşısında, ötekileştirmek yerine bireyin tarihini ve kültürünü tanımak için her türlü çabayı gösteren, yaratıcılığına değer verip onurlandıran ve tutkularını ve ıstıraplarını anlatan bir eğitim ruhu yaratmanın gerekliliğini vurgulamıştır (Pasmazoğlu 1998, 11). Türkiye'de yaşayan Süryanilerin başat sosyo-kültürel sorunlarının, yıllar itibari ile tekrarının belgelenmesi, bir iletişim sorununun ve de bununla bağlantılı olarak, toplumsal entegrasyon probleminin varlığını göstermektedir. Bu sosyo-kültürel dezavantajlı konum yaratımı, Agonistik politikalara aykırı bir düzlemdir.

Nitekim Agonistik terimi; Yunanca savaş, çatışma, mücadele anlamına gelen 'Agon'dan türetilmiş olup, fiziki, psikolojik, felsefi, ideolojik vb. çatışma bağlamında, polemikçi, kavgacı olma durumunu ifade etmektedir (Cevizci 2005, 25). Agonistik model, çok özgün bir kamusal alan kurgusuna can vermektedir. Burada kamusal alan "farklılıklar ile beraber yaşanması" nı olanaklı kılan, dolayısıyla farklılık taleplerinin köktenci kimlik siyasetine dönüşmesini engelleyen bir "dolayım alanı" olarak kabul edilir. İşte bu farklılıkların beraber yaşamasını olanaklı kılan düşünme tarzı Agonizma; bu temelde kurulmuş kamusal alan da Agonistik kamusal alan olarak adlandırılabilir. Agonistik kamusal alan çatışmalara ihtiyaç duyar, Agonistik modelin kaygısı tutkuları ve ihtilafları bastırmak değil, onlara yer açmak ve sergilenebileceği kurumları teşvik etmektir (Kahraman 2004, 90). Çağdaş anlamda Agonistik politikayı, kimlikleri şekillendiren, farklı dışlama alanları yaratan ve de yeni normlar ve dahil etme pratikleri geliştiren dinamik bir iktidar ilişkileri alanı olarak tanımlamak mümkündür. Bu politikayla birlikte temel ilgi, uzlaşmadan çok çatışmaya, rasyonaliteden çok

duygulara, tekil olandan çok çoğul olana ve de özcülükten çok olumsuzluğa yönelmiştir (Kalyvas 2009, 15). Süryanilerin yaşadıkları sorunların kamuoyu ve politika yapıcılarının dikkatini çekmesi ve yapıcı bir iletişim sürecine girilmesi; Agonistik politikanın öne sürdüğü, yeni normlar oluşturma ve dışlama durumlarından kaçınma felsefesinin gerekliliğini göstermektedir.

William E. Connolly Agonizmi, kimliğin 'öteki' ve 'farklılık' ile karşılaşmasıyla başlayan ikinci kötülük sorununu yatıştırmaya yönelik bir strateji olarak kavramıştır. Ona göre Agonistik demokrasi, kimliğin hayat açısından gerekliliğini olumlar, onun dogma haline getirilmesine karşı çıkar ve insan yaşamının çok biçimli çeşitliliğini koruma kaygısını kimlik ve farklılık arasındaki karşılıklı bağımlılık ve mücadele ile birleştirir (Connolly 1995, 11). Bir düşünce akımı olarak "Agonistik politika" ya da "Agonizm" en saf haliyle demokrasi ile yakından ilişkilidir ve siyasal etkinliğin asli unsurları olarak mücadele ve tartışmaya merkezi bir vurguda bulunur (Clarke ve Foweraker 2005, 7). Değer çoğulculuğu, olumsuzluk, konsensüse yönelik giderilemez kuşku, temelcilik karşıtlığı, evrensel olan karşısında tikelin savunusu ve kıyaslanmazlık gibi kimi postmodern değer ya da ilkelerin benimsenmesi, çağdaş Agonizmin şekillenmesinde son derece etkili olmuştur. İnsan eylemlerinin üzerinde temellendirileceği tekil, rasyonel, sistematik ve temelci ilkeler arayışında olan araçsalçı Aydınlanma perspektifinden uzaklaşma, beraberinde çeşitlilik ve kıyaslanamazlığın tanınmasını ve birbiriyle uyumlu olmayan ve hatta çatışan hayat tarzlarının varlığının tanınması zorunluluğunu getirmiştir (Gray 2005, 37). Agonistlere göre iktidar ve çatışma, toplumsal ve siyasal alandan sökülüp atılmaz iki temel olgudur. Ancak iktidar ve çatışma olgusunun kaçınılmazlığının tanınması, toplumun belli kesiminin diğerleri üzerindeki hakimiyetinin onaylanması anlamına gelmemektedir. Agonizm, toplumsal ve siyasal alandaki özgürlük vaadini içeren liberal bir umudu muhafaza eder ve açık bir şekilde çoğulcu siyaset anlayışını getirir. Başka bir ifade ile siyasal gerilimlerin toplumda zaruri bir yere sahip olduğunu düşünen Agonistler, bu gerilimin 'öteki' ni yok etme mantalitesi ile değil, çok daha özgürlükçü ve çoğulcu bir şekilde ele alınması gerektiğini savunur (İnce 2004, 27). Agonistik politika, özcülüğü reddeder. Çünkü Agonistlerde siyasal olan, tam da toplumsal alanda nihai bir 'öz' ün imkansızlığının, yok edilemez karşıtlıklardan oluşan toplumun nihai dikişsizliğinin bir anlatımıdır. Agonistik düşüncede kimlik ve farklılık birbirlerinin oluşturucu uğrakları olarak kavranır. Dolayısıyla Türkiye'de yaşayan Süryanilerin, sosyo-kültürel sorunlarının, Agonistik politika bağlamında ele alınması durumunda çözüm sürecine dahil edilebileceği görülmektedir.

Sosyo-kültürel yapı; insan ilişkileri, insanların kullandıkları araçlar, değerler, kurallar ve anlamlardan oluşan bir bütündür. Bu bütün, insanlar arasındaki görünür bağlantıların düzeni, bu bağlantıların karşılıklı olarak birbirlerini bütünlemelerine yol açan bir düzenlemedir (Aslan 1996, 26). Sosyo-kültürel yapıyı meydana getiren bu öğelerde veya tüm yapıda meydana gelen farklılaşmaya sosyo-kültürel değişme adı verilmektedir (Tezcan 1984, 2-3). Sosyal değişme, farklı zaman dilimlerinde sosyal yapı unsurlarında meydana gelen nitel ve nicel farklılaşmalardır (Erkal 2004, 227). Değişme aslında, yeni bir denge ve uyum arayışıdır. Çünkü toplum hayatında uyumun olmadığı veya egemen olmadığı durumlarda toplum ya çözülmüş ya da çözülüyor demektir. Toplumların normal koşullarda olan değişimi, kendi iç çelişkilerinin bir sonucudur ve olması gerekeni yansıtır. Fakat olan, olması gerekenden uzaklaşıyorsa normal değişim sürecinden bir sapma açığa çıkar; Süryanilerin tarih sahnesinde yaşadıkları göçler, buna açık bir örnektir. Çünkü göç, kültürleri uymak zorunda veya bir süreliğine çatışmak zorunda bırakan yeni bir sosyal hayat alanıyla, bir sosyal yapıyla yüz yüze getirmektedir. Diğer taraftan yeni sosyal mekan da kendi değişimini yaşamakta ve bu durum, değişimin boyutlarının anlaşılmasını biraz daha zorlaştırmaktadır (Aslan 1996, 25). Sosyo-kültürel yapının aşınmaya uğraması, ötekileştirme sorununu da beraberinde getirmektedir. Nitekim; kimlikler hep farklı olanlara, bilinmemesinden ötürü duruma göre korku veren ve yabancılanan ötekilere bakılarak tarif edilmektedirler (Hall 1991, 49).

Kültürel asimilasyon olarak tarif edilebilecek bu değişim ve ötekileştirme süreçleri, genel itibarıyla ulus-devlet yapısının bir getirisi olmaktadır. Nitekim kültürün bir mücadele alanı olarak görülmesi ve kullanılması, İngiliz Kültürel Çalışmaları ekolü ile başlamıştır. İngiliz Kültürel Çalışmaları'nın sanayileşme sonrası şehirlere akın eden kır kökenli işçilerin medenileştirilmesinde ve Hindistan'ın İngilizleştirilmesinde kullanıldığı bilinmektedir (Mutlu 1999, 13). Halbuki Anadolu topraklarının en eski halklarından birini oluşturan Süryaniler, sahip çıkılması ve her yönüyle değer

verilip yaşatılması gereken bir halktır . Geçmiş Mezopotamya'nın beş bin yıl öncesine kadar giden Süryaniler, medeniyete ve insanlığa çok önemli katkılar sunmuştur. Hıristiyanlığı kabul eden ilk kavim olmaları ve Hıristiyanlığın yayılmasına olan katkıları, Hammurabi'nin Kanunları, İsa'dan önceki Latin Felsefesini yaptıkları çevirilerle Arap dünyasına tanıtılmaları, Anadolu'da kurulan ilk üniversiteleri, köklü dilleri, dünyanın yedi harikasından biri olan Babil Asma Bahçeleri'ni tarih sahnesine çıkarmaları, insanlığa sundukları katkılardan bazılarıdır. Hıristiyan dünyasındaki dinsel tartışmalardan oldukça etkilenen Süryaniler, tarihsel süreçte dinsel tartışmalar nedeniyle bölünmeler yaşamış ve bugün yeryüzünde yedi farklı isimle anılan gruplar haline gelmişlerdir. Tarihsel süreçte bu kadar önemli konumda bulunan Süryaniler, ne yazık ki Cumhuriyet öncesi ve sonrası uğradıkları çeşitli ayrımcılıklar ve gördükleri haksız muameleler yüzünden, bu topraklardaki sayılarını yaşanan göçler sebebiyle hızla azaltmıştır (Boyacı 2011, 1). Sosyal-kültürel yapıda meydana gelen bu olumsuz değişimler, sosyal çözülme kavramını beraberinde getirmektedir.

Barışçıl politikaların görmezden gelinmesi, sosyo-kültürel sahada bir sosyal (toplumsal) çözülmeye neden olmaktadır. Sosyal çözülmenin ilk işareti sosyal bozulmadır. Sosyal bozulma, maddi manevi ihtiyaçlarını temin etmeye çabalayan bir toplumun önüne değişik engellerin ortaya çıkması sonucunda, toplumun huzursuz olması, manevi değerlerin aşamalı bile olsa belirgin bir şekilde yitirilmesi ve gelecekte ümidini yavaş yavaş kesmesidir (Türkkahraman ve Tutar 2009, 8). Sosyal sistem, değişik işlevleri yerine getiren çeşitli alt sistemlerden, unsurlardan ve mekanizmalardan oluşmaktadır. Bazı durumlarda bu alt sistemler birbirleriyle dengeli olarak işlevlerini yerine getirememekte, bu durumda parçalar arasındaki denge bozulabilmekte ve bir örgütsüzlük, yapısızlık ve erime hali gözükebilmektedir. Gerçekleşen bu duruma sosyal çözülme denir (Dönmezer 1999, 247). Başka bir deyişle sosyal çözülme, sosyal gruplar arasındaki sosyal mesafenin toplumun işleyen bütününe aksatmasıdır (Erkal vd. 1997, 242). Sosyal bütünleşme ve gelişme açısından bakıldığında, bir toplumun kendi iç dinamikleriyle kendisini yenilemesinin önem arz ettiği görülmektedir. Bunun içinse, toplumun kendi içerisindeki farklı kültür ve anlayışlara uzak kalmaması, ve onları ehemmiyetsiz görmemesi gerekir (Türkkahraman ve Tutar 2009, 12). Anadolu topraklarında yaşayan Süryanilerin varlığının devamı; sosyal çözülmenin, ötekileştirmenin önüne geçmek ve sorunlarla yüzleşerek Agonistik politikalar eşliğinde çokkültürlü bir sosyal yapıya barış içerisinde yürümekle mümkündür.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma bulguları temelinde ulaşılan sonuçlara ve hemen ardından da o sonuç için uygulamacı ve araştırmacılara yönlendirilen önerilere yer verilmiştir.

- Türkiye'de Süryaniler ile ilgili düzenlemeler yapılırken, uluslararası insan hakları belgelerinde var olan kriterlere uyum sağlanmadığı görülmektedir. Uluslararası ve bölgesel güçlerin onayladığı belgeler ve yapılan sözleşmeler dikkate alınmalı, uygulanmalıdır. Lozan Antlaşması'nda azınlıkların hak ve özgürlükleri ile alakalı maddelerin uygulanmadığı, özellikle Süryanilerin gayrimüslim olmalarına karşı bu haklardan yararlandırılmadıkları görülmektedir. Madde içerikleri tekrar incelenip, gerekli yasal değişiklikler yapılmalıdır.

- Süryani kültürünü oluşturan unsurların koruma altına alınmadığı, bu yönde maddi ya da manevi bir destek sağlanmadığı görülmektedir. Özellikle bir kültürün temel taşıyıcısı olan anadilin korunması ile birlikte geliştirilmesi ve bu dilin öğretilerek akademik çalışmalara kapı açılması gerekmektedir. Ayrıca kiliseler ve din eğitimi üzerindeki yaptırımların da, Süryanilerin sosyo-kültürel desenini bozduğu ve asimilasyon sürecini de beraberinde taşıdığı bulgulanmıştır. Bu durumun aşılması, etnik ve dini kimliklere eşit yaklaşılması, bu kimliklere saygı duyularak ulus-devlet yapısı içinde kaybolmasının engellenmesi ile mümkündür.

- Süryanilere yönelik nefret içeren davranışlar ve söylemlerin devam ettiği saptanmıştır. Ötekileştirmeye neden olan bu tarz eylemlerin ortaya çıkması önlenmeli, bu anlayışın değişmesi için ise kolektif belleği oluşturan unsurlarla yüzleşilmesi gerekmektedir. Yüzleşme aşamasındaki en

önemli faktörün, Süryanilerin seslerinin duyulmasına izin vermek olduğu unutulmamalı, yöneltile talepler dikkate alınarak yasal zeminde tartışılabilir kılınmalıdır.

- Süryanilerin tapu, mal edinme ve vakıflarla ilgili sorunlarının maddi ve manevi aşınmaya sebep olduğu saptanmıştır. Bu alanda yasal düzenlemeler yapılmalı ve sosyo-ekonomik yönden sosyal içerme anlayışının geliştirilmesi hedeflenmelidir. Ayrıca çeşitli nedenlerle göç eden Süryanilerin geri dönüşleri adına politikalar oluşturulmalı, yasal adımlar atılmalıdır.

- Var olan ve oluşturulacak politikalar, Agonistik politika perspektifinde ele alınmalı; sorunlar toplumsal faydacılık anlayışından hareketle çözümlenmelidir. Bu sayede sosyal çözülme, ötekileştirme ve asimile etme durumlarından ziyade; sosyal içerme ile birlikte çok kültürlü bir alanda barış içerisinde yaşama olasılığının gerçekleşebilir olduğu unutulmamalıdır.

- Türkiye'de yaşayan etnik ve dini azınlıklar üzerine daha çok çalışma yapılmalı, bu alanda kamuoyunun bilinçlendirilmesine çalışılmalıdır.

THE SOCIO-KULTUREL ANALYSIS OF SYRIAC PEOPLE LIVING IN TURKEY THROUGH MEDIA

ABSTRACT

Investigation of the socio-cultural status of Syriac people who are living in Anatolia for several thousand years is essential for behalf of ethnic and religious minorities who are living in Turkey. The importance of this study is analysing the socio-cultural situations of Syriac people through media news channels in the perspective of the last 10 years and viewing the negative and positive developments from a wide angle. The purpose of this study is detecting the current situation of Syriac people who are living in Turkey or once migrated from Turkey but still having relations with the homeland and if there is, offering solutions to current problems. Qualitative research methods as document review and descriptive analysis were used in this study. In the process of analysing of the data, descriptive analysis was used. After analysing the socio-cultural position of Syriac people in Turkey, it was found that the regulations related to the Syriac people in Turkey such as the Treaty of Lausanne and international human rights instruments don't ensure compliance with the current legal status. In the perspective of the results, some proposals have been introduced such as using the agonistic policies in political areas while developing legal structures about ethnic and religious minorities and moving away from utilitarian and othering approaches.

Key Words: Syriac people, Minorities, Socio-Cultural, Media

KAYNAKÇA

Albayrak, Kadir. 2014. *Günümüz Ortadoğu Coğrafyasında Süryaniler*. http://ormer.sakarya.edu.tr/wp-content/uploads/2014/11/OY2012_615_632.pdf. Erişim: 27.04.2015

Altınışik, Kenan. 2004. *5500 Yılın Tanıkları Süryaniler*. İstanbul: Altan Matbacılık

Aslan, Cahit. 1996. *Türkiye Çerkeslerinde Sosyo-kültürel Değişme*. Ankara: Kaf Der Yayınları

Aydın, Mehmet. 2005. *Ansiklopedik Dinler Sözlüğü*. Konya: Nüve Kültür Merkezi

Beğdaş, Yusuf. 2000. "Süryani Kilisesi ve Antakya Kürsüsü". *Heto Dergisi*. Sayı: 3. İstanbul.

Bilge, Yakub. 2001. *Geçmişten Günümüze Süryaniler*. İstanbul: Zvi-Geyik Yayınları.

- Cevizci, Ahmet. 2005. *Paradigma Felsefe Sözlüğü*, İstanbul: Paradigma Yayınları
- Clarke, Paul Barry ve Joe Foweraker. 2005. *Encyclopedia of Democratic Thought*, Routledge
- Connolly, William E. 1995. *Kimlik ve Farklılık Siyasetin Açmazlarına Dair Demokratik Çözüm Önerileri*. Çev: Fatma Lekesizal. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Çelik, Mehmet. 1996. *Süryani Tarihi*. Ankara: Ayraç Yayınevi
- Çepni, Salih. 2007. *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*, Ankara: Pegem Yayıncılık
- Deri, Mehmet. 2009. *Türkiye'de Azınlık ve Azınlık Okulları*. İstanbul: IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık
- Doru, Nesim. 2007. *Doğu'dan Batı'ya Köprü Süryaniler Felsefe ve Çeviri Geleneği*. Ankara: Dipnot Yayınları
- Dönmezer, Sulhi. 1999. *Toplumbilim*, İstanbul: Beta Yayınevi
- Erkal, Mustafa. 1997. *Sosyoloji Sözlüğü*, İstanbul: Der Yayınları.
- Erkal, Mustafa. 2004. *Sosyoloji*. İstanbul: Der Yayınları
- Gray, John. 2005. *Enlightenment's Wake: Politics and Culture at the Close of the Modern Age*, Routledge: London and New York
- Güvenç, Bozkurt. 1994. *İnsan ve Kültür*. İstanbul: Remzi Kitabevi
- Hall, Stuart. 1991. *The Old and New Identities. Culture, Globalization and the World System*. Londra: Macmillan.
- İnce, Murat. 2014. *Agonistik Politika*. İstanbul: Atıf Yayınları
- İris, Muzaffer. 2003. *Bütün Yönleriyle Süryaniler*. İstanbul: Ekol Yayıncılık
- Kahraman, Suna Güzin. 2004. *Radikal Demokrasi ve Vatandaşlık: Liberal ve Komunitaryan Yaklaşımlarla Bir Karşılaştırma*, Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Kalyvas, Andreas. 2009. *The Democratic Narcissus-The Agonism of the Ancients Compared to that of the Post Moderns, Law and Agonistic Politics*. Edinburg
- Kaya, Nurcan. 2013. *Geçmişten Günümüze Azınlık Okulları: Sorunlar ve Çözüm Önerileri (Cilt 3)*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları
- Kızılçerçer, Sezgin. 1991. "Pitirim A. Sorokin." Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 6. s. 27-44.
- Koluman, Aziz. 2001. *Ortodoğu'da Süryanilik*. Ankara: ASAM
- Kurban, Dilek. ve Kezban Hatemi. 2009. *Bir 'Yabancı'laştırma Hikayesi: Türkiye'de Cemaatlerin Vakıf ve Taşınmaz Mülkiyeti Sorunu*. İstanbul: TESEV Yayınları
- Küçük, Zeynep Gül. 2008. "Mardin ve Çevresinde Süryaniler". Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Mutlu, Erol. 1999. *Kültürel Çalışmalar İletişim Sözlüğü*. Ankara: Ark Yayınları

- Özazpınar, Yılmaz. 1999. *İslam Medeniyeti ve Türk Kültürü*, İstanbul: Ötüken Neşriyat
- Öztemiz, Mutay. 2012. *Süryaniler*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Schnapper, Dominique. 2005. *Sosyoloji Düşüncesinin Özünde Öteki İle İlişki*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Sonyel, R. Sahi. 2001. *The Assyrians Of Turkey Victims Of Major Power Policy*. Ankara: Türk Tarih Kurumu
- Soysü, Hale. 1992. *Kavimler Kapısı I*. İstanbul: Kaynak Yayınları
- Şener, Cemal. 2006. *Türkiye'de Yaşayan Etnik ve Dinsel Gruplar*, 5. Baskı, İstanbul: Etik Yayınları
- Şimşek, Mehmet. 2003. *Süryaniler ve Diyarbakır*. İstanbul: Çivi Yazıları Yayınevi
- Tahincioğlu, Yakup. 2011. *Tarihleri Kültürleri ve İnançlarıyla 5500 Yıldır Bu Topraklarda Yaşayan Süryaniler*. 6. Baskı. İstanbul: Butik Yayıncılık
- Tanrıverdi, Eyüp. 2005. "*Süryani Dili*", *Süryaniler ve Süryanilik II*. Ankara: Orient Yayınları
- Tezcan, Mustafa. 1984 *Sosyal ve Kültürel Değişme*, Ankara: AÜ Eğitim Fakültesi Yayınları
- Tezokur, Hadi. 2005. "*Süryanilerde Namaz*", *Süryaniler ve Süryanilik-I*. Ankara: Orent Yayınları
- Türkkahraman, Mimar ve Hüseyin Tutar. 2009. "Sosyal Değişme, Bütünleşme ve Çözülme Bağlamında Toplumda Farklı Kültür ve Anlayışların Yeri ve Önemi", *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi* 1/1 1-16
- Yıldırım, Ahmet ve Hasan Şimşek. 2008. *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (5. Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları